

A nyelvőcső anatómiája. A gyomor anatómiája és szövettana

Dr. Baksa Gábor

Anatómiai, Szövet- és Fejlődéstani Intézet
2019.

Nyelőcső (bárzsing, oesophagus, esophagus)

A garat és a gyomor közötti összeköttetés, amely a tápcsatorna első a légutaktól különálló szakasza. Mintegy 40-45 cm hosszúságú tömlős szerv.

3 részre osztható:

pars cervicalis -

a garat alsó végétől az apertura thoracis superiorig
„felső záróizom“

pars thoracalis -

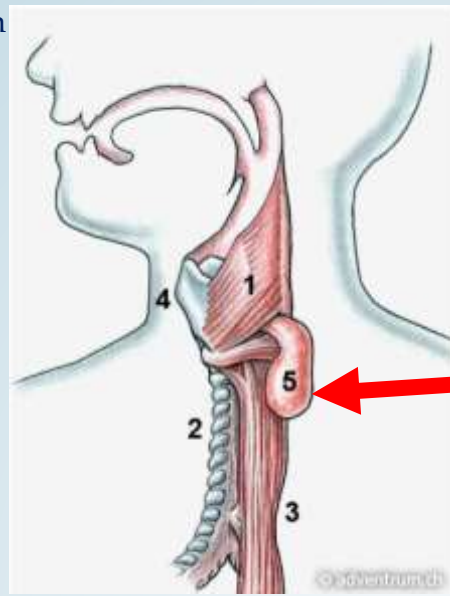
az előbbit folytatva a rekeszi hiatus oesophageusig

pars abdominalis -

az előbbitől a gyomorba való beszájadásig
„alsó záróizom“

Lefutása viszonylag egyenes és feszes enyhe bal - jobb - bal irányú kitéréssel. Feszességéből adódóan csak extrém rövid szakasza rezekálható úgy, hogy ne kelljen más tápcsatorna-szakasszal pótolni (pl. vastagbél).

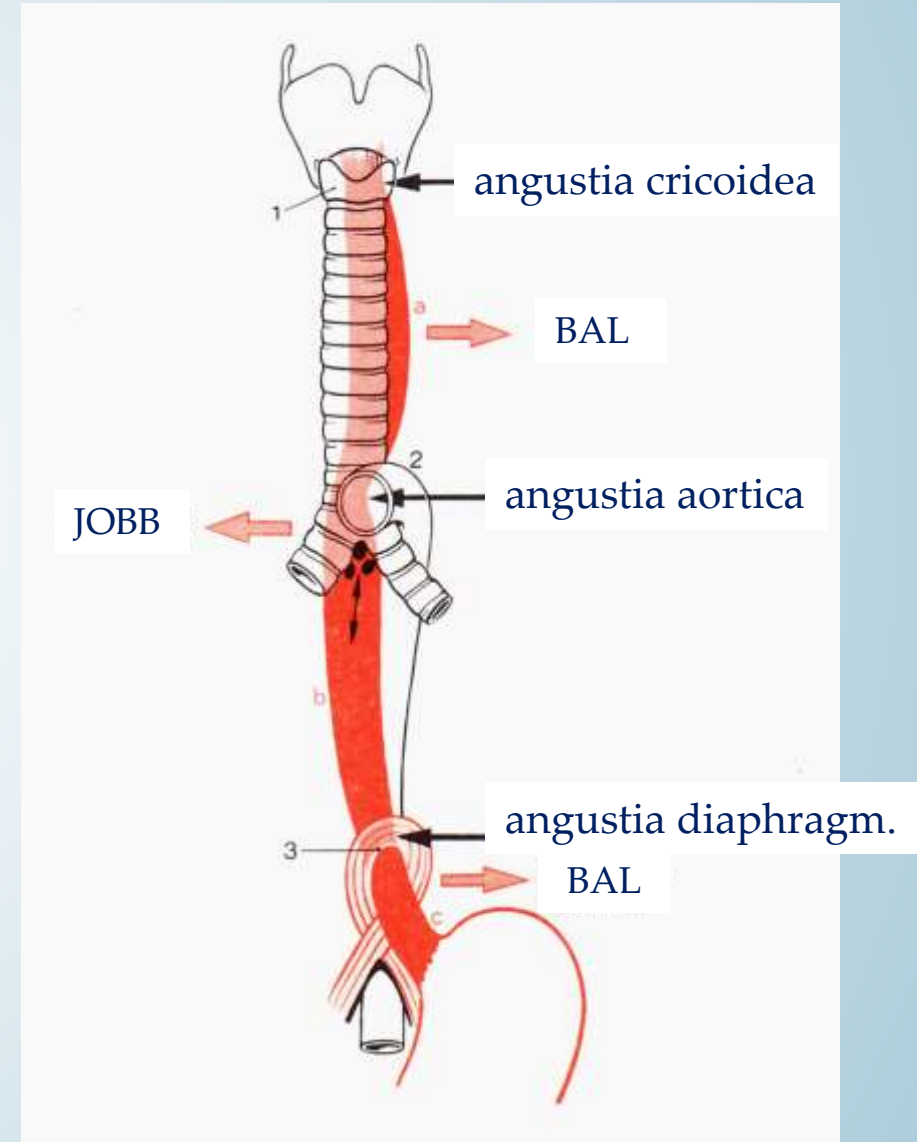
Zenker-divertikulum

A nyelőcső fiziológias szűkületei

Angustiának hívjuk ezeket:

- **angustia cricoidea** - a metszőfogaktól kb. 15 cm-re a gyűrűporc és az itt lévő (felső sphincterként is viselkedő) m. cricopharyngeus alakítja ki a C6-os csigolya előtt
- **angustia aortica** - a metszőfogaktól kb. 22-24 cm-re az aorta arcus - pars descendens átmenete és a bal főhörgő hozza létre a Th4-es csigolyamagasságban
- **angustia diaphragmatica** - a metszőfogaktól kb. 40 cm-re a rekeszi átlépésnél (hiatus oesophageus) a Th11-es magasságban alakul ki

A nyelőcső ér- idegellátása és nyirokelvezetése

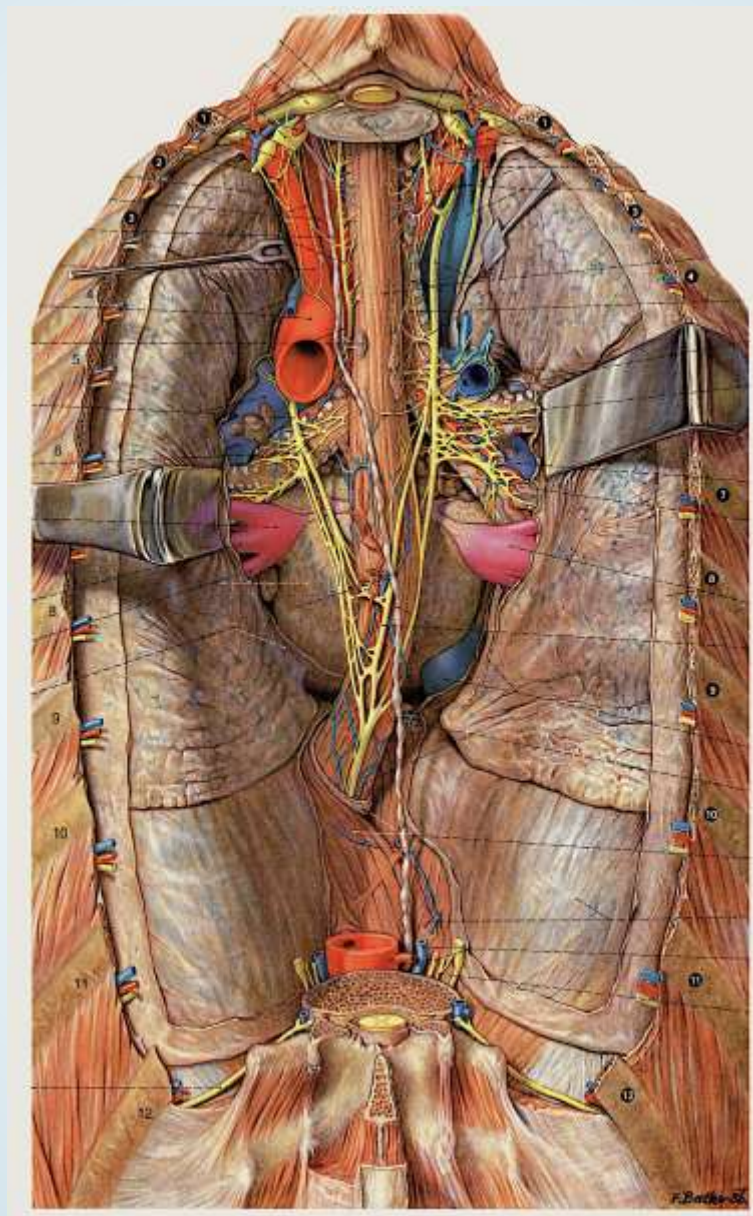
Az artériák a környező erekből származnak:

- a. pharyngea ascendens
- a. thyroidea inferior
- aorta thoracica ágai
- phrenica inf.
- a. gastrica sinistra

Vénák:

- nyaki vénák
- v. azygos/v. hemiazygos
- vv. gastricae
- vv. coronariae ventriculi

a gyomorvénákkal való kapcsolat teremti meg az egyik legveszélyesebb porto-cavalis anastomosis kialakulásának lehetőségét: oesophagus varix!!!

Pernkopf

Nyirokelvezetése szintén a környező nyirokcsomók felé történik:

nodi lymphatici ...

- cervicales profundi
- (para)tracheales
- tracheobronchiales
- mediastinales posteriores
- gastrici sinisrti
- Virchow-nyirokcsomó

Nn. vagi et laryngei recurrentes

Tr. sympathicus

Plexus oesophagealis

A nyelőcső topográfiai viszonyai

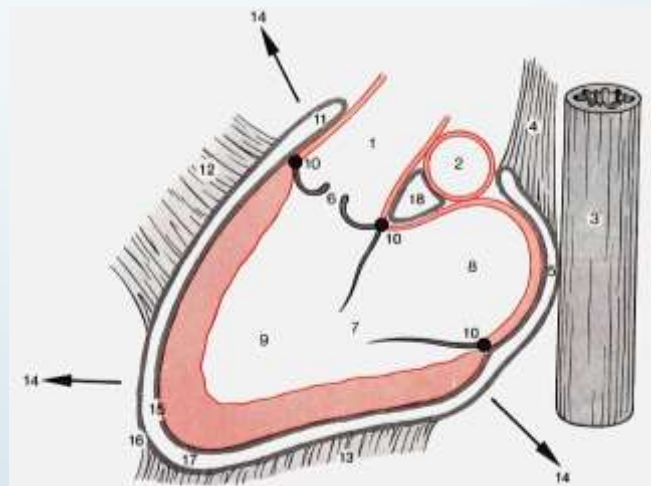
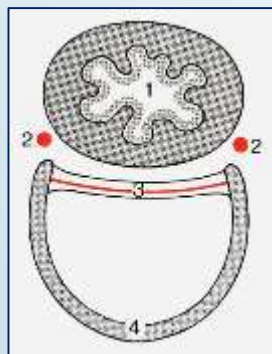
teljes hosszában a csigolyaoszlop előtt

a nyakon a légcsővel, pajzsmiriggyel érintkezik

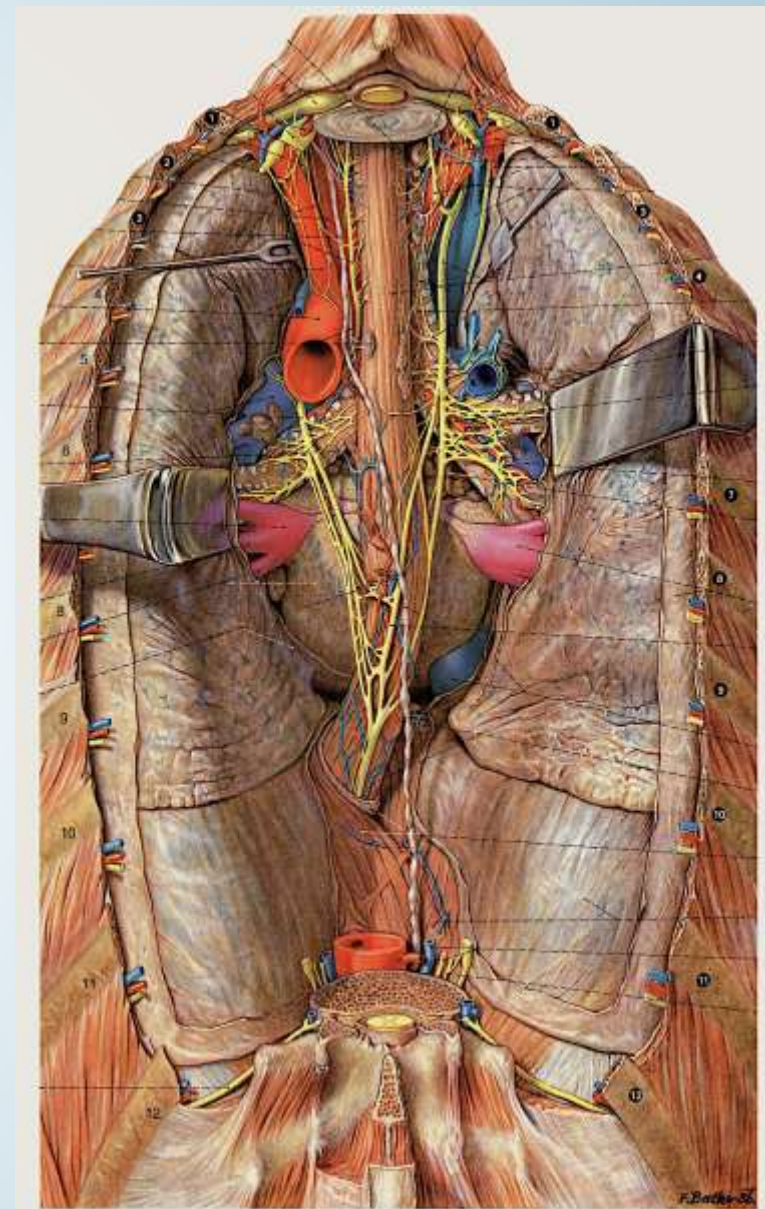
a mellkasban az aorta descendenssel, a bal főbronchussal, a szív bal pitvarával (transoesophagealis echocardiographia!) érintkezik és mindkét tüdőn benyomatot hagy - mediastinum posterius

a hasban a máj bal lebenye mögött éri el a gyomrot

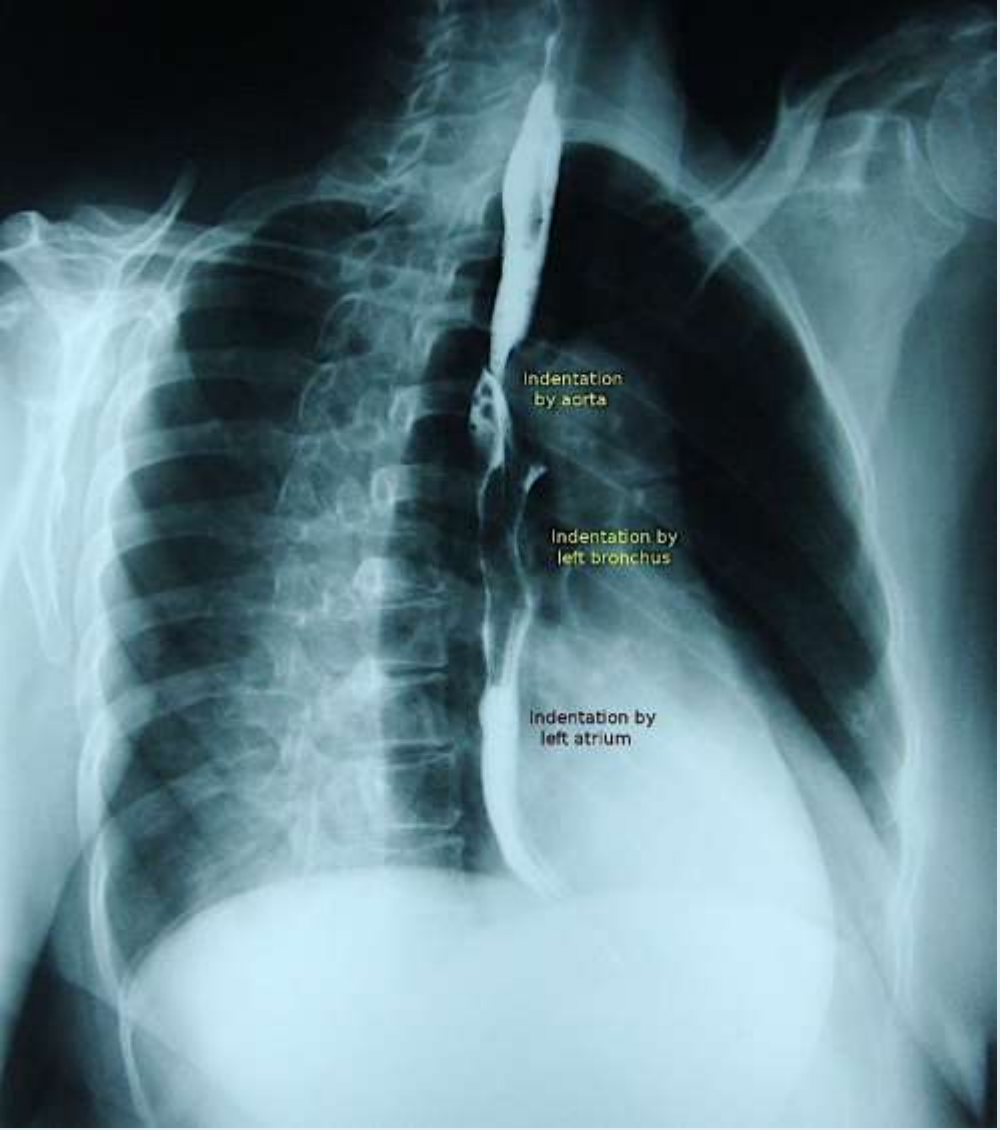
A környező szervek betegségei szűkületeket vagy tágulatokat is létrehozhatnak rajta, amik pl. nehezen differenciálható nyelési nehézségként jelentkezhetnek.

Faller

Pernkopf

Gyomor (ventriculus, gaster, stomachus)

www.chewitwell.hu

www.daganatok.hu

www.szimpatika.hu

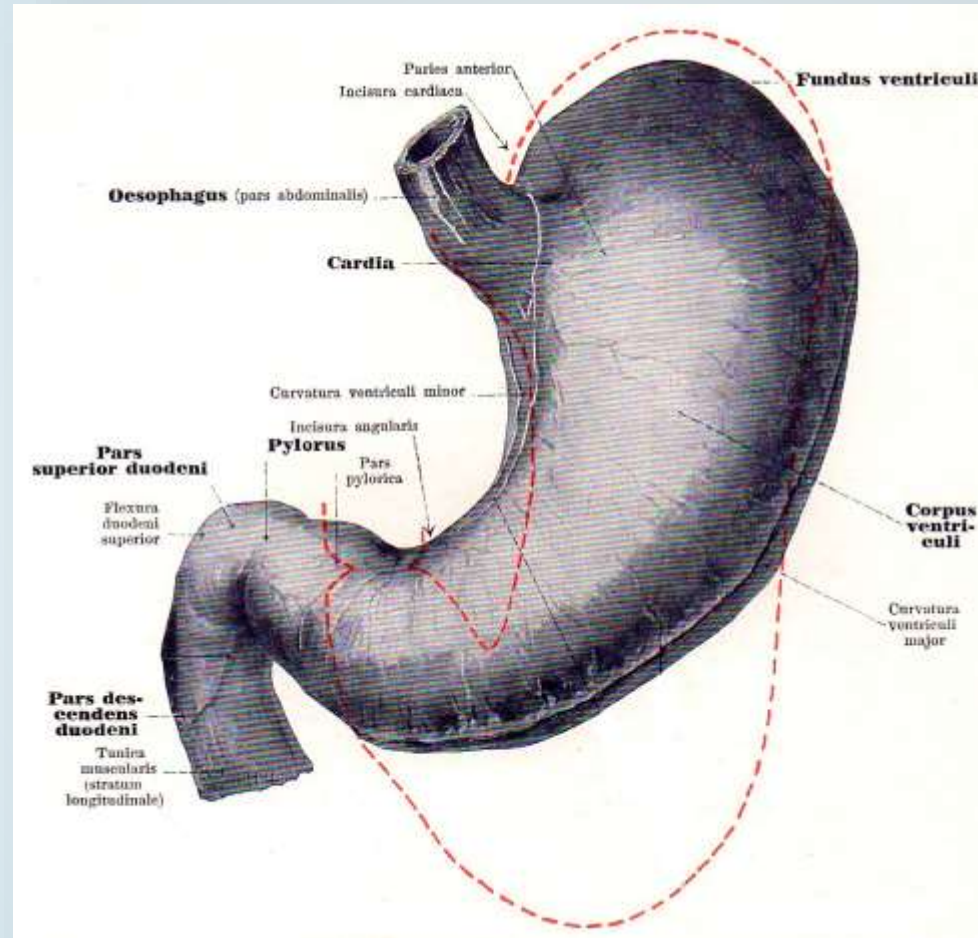

Gyomor részei

**Incisura cardiaca
(His-féle szög)**

Incisura angularis

Angulus gastricus

Spalteholz

Felszínek (falak):

paries anterior

paries posterior

Szélei:

curvatura minor (kisgörbület)

curvatura major (nagygörbület)

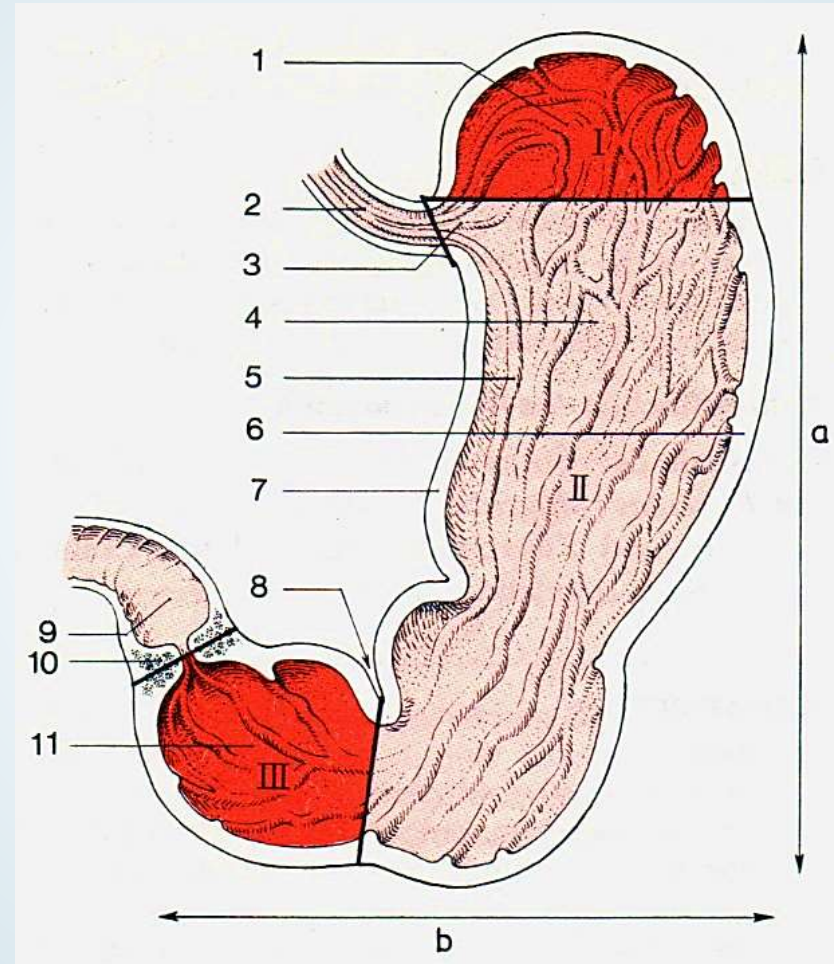
Gyomor részei

Cardia (3): átmenet a nyelőcsőbe (2)

Fundus (I): gyomorlég hólyag
(csak álló helyzetben rajzolódik ki Rtg-felvételen)

Corpus (II)

Antrum pyloricum (III):
átmenet a duodenumba
canalis pyloricus
(bulbus duodeni) (9)

Faller

*a) Pars digestoria
(Rtg: pars verticalis)
döntően emésztő szakasz*

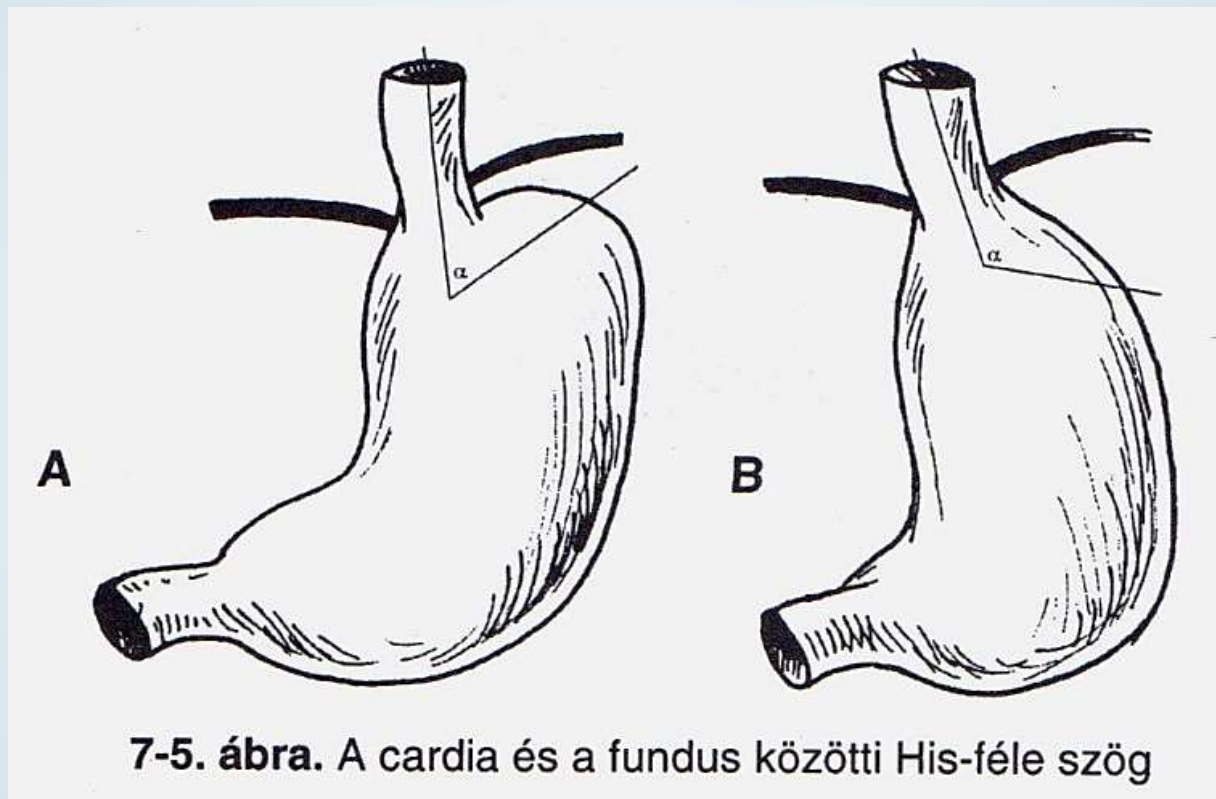
*b) Pars egestoria
(Rtg: pars horizontalis)
továbbító szakasz*

*a kettő között átfedés van
körülbelüli határ a kis-
görbületen az incisura angularis*

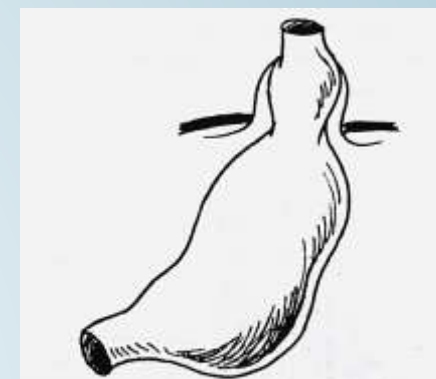
Incisura cardiaca vagy His-féle szög

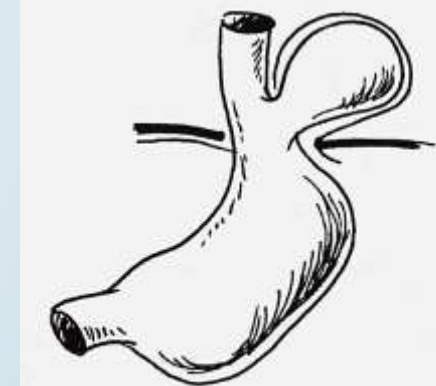
www.scielo.isciii.es

Szél

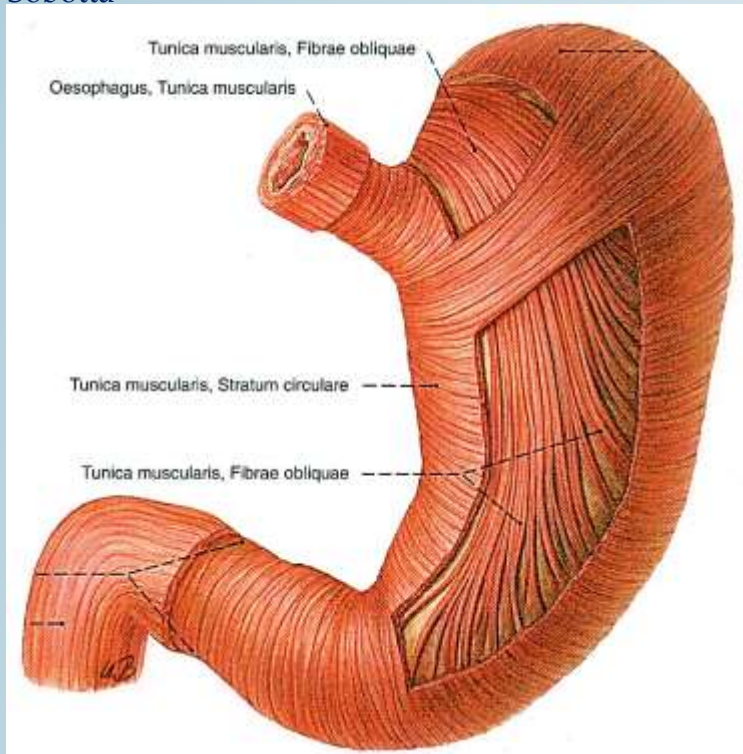

4-7. ábra. Csuszamlásos sérv

4-8. ábra. Paraesophagealis sérv

Szél

Gyomor - izomzat

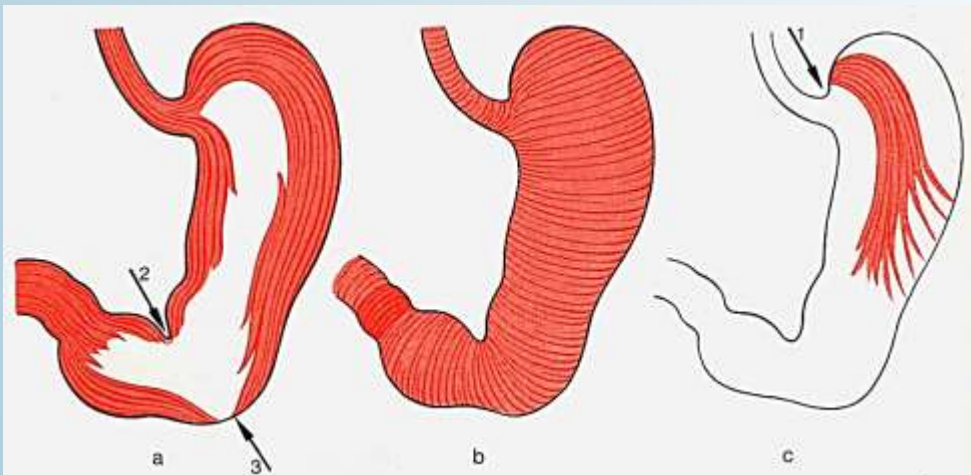
a tömlős szervekre jellemzően *tunica muscularis*ba szervezett szövettanilag: simaizomzat – autonóm beidegzés

3 réteg:

(a) stratum longitudinale – külső, hosszanti legerősebb a *curvatura minor*on, hiányzik az *angulus gastricus*nál (3)

(b) stratum circulare – középső, körkörös folyamatos, zárt réteg kifejezett megerősödése a *m. sphincter pylori*

(c) fibrae obliquae – legbelső „réteg” jellemzően az *incisura cardiacat*ól (His) húzódik a *curvatura major*hoz

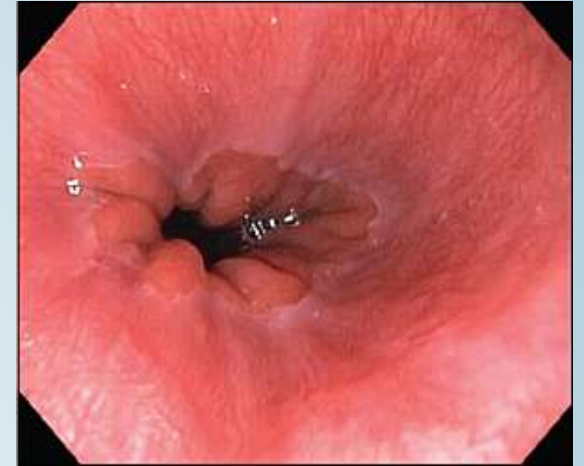
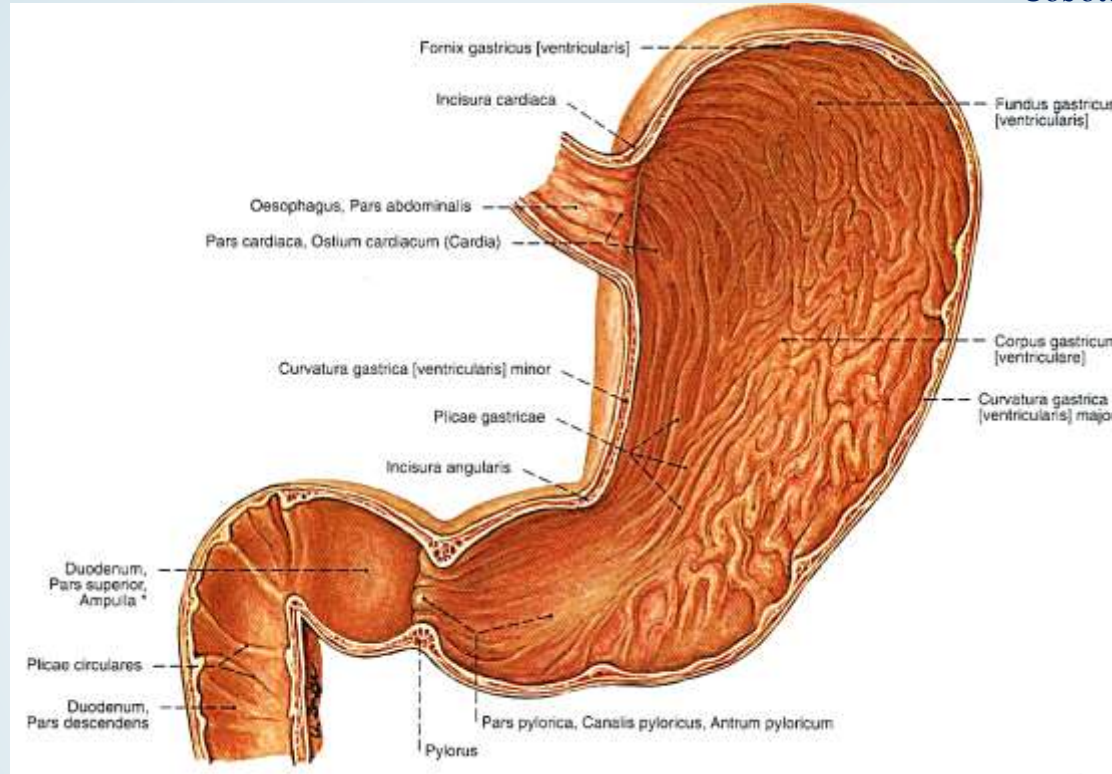
Gyomor – belső felszín

ostium cardiacumnál
éles nyelőcső-gyomor átmenet
(endoscopyában „Z-vonal”)
hámváltási zóna! (tumorok)

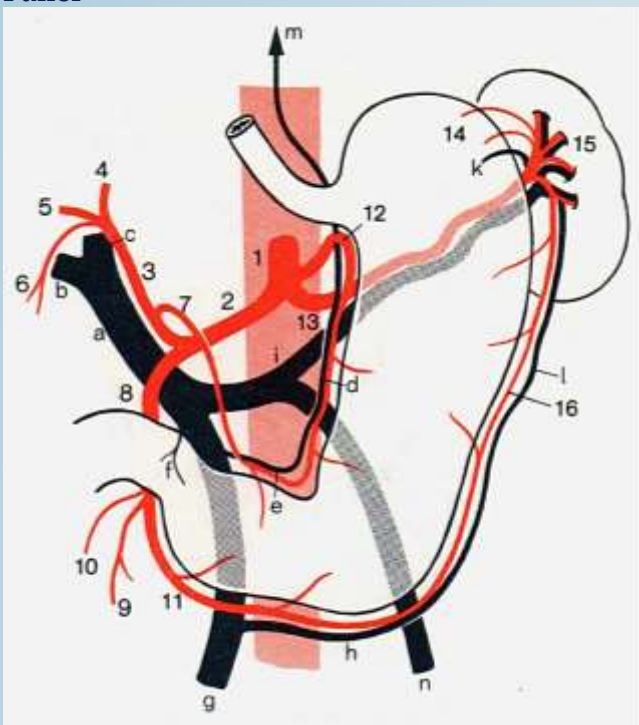
kisgörbület mentén hosszanti
redők (**plicae longitudinales**)
rég: „Magenstraße”
folyadék gyors átvezetése a duo-
denumba

szabálytalan redők között:
areae gastricae

Sobotta

Gyomor - vérellátás

gyomor fejlődése: az előbélből

vérellátása: az előbél hasi értörzséből,
a truncus coeliacusból (*tripus Halleri*)

anasztomizáló ágak jobbról és balról a kis-
és nagygyömbület mentén, ill. ágak a fundushoz;
közvetlen és közvetett ellátás a truncusból

(12) **A. gastrica sinistra**: közvetlenül a truncusból, „balra felfelé”

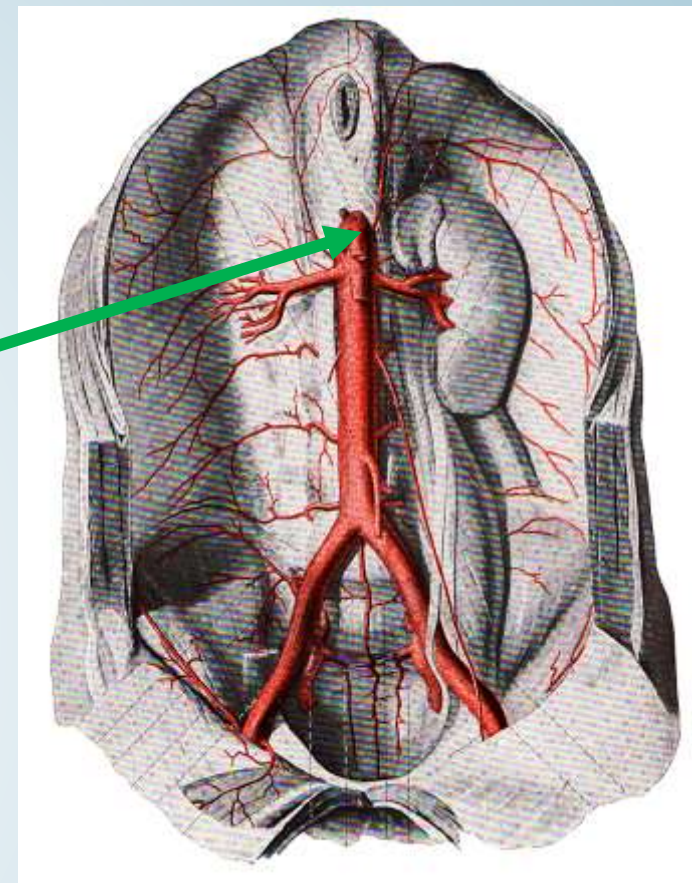
(7) **A. gastrica dextra**: az a. hepatica propriából

(11) **A. gastroepiploica** (vagy gastromentalis) dextra az a. gastroduodenalisból

(16) **A. gastroepiploica** (vagy gastromentalis) sinistra az a. lienalisból

(14) **Aa. gastricae breves** az a. lienalisból és ágaiból a fundushoz

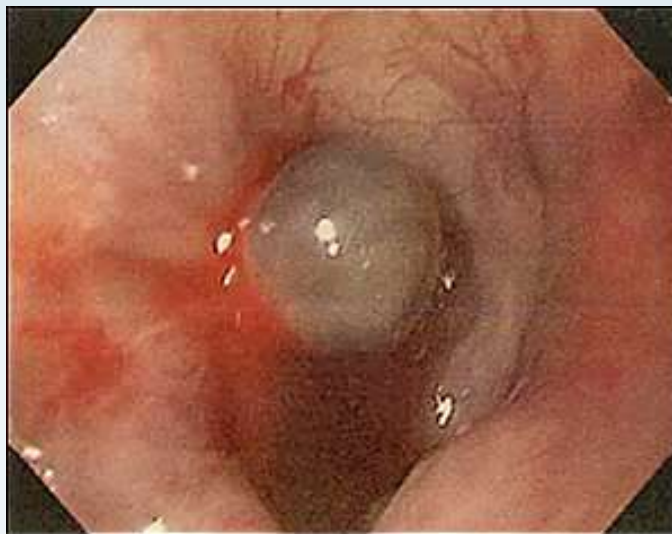
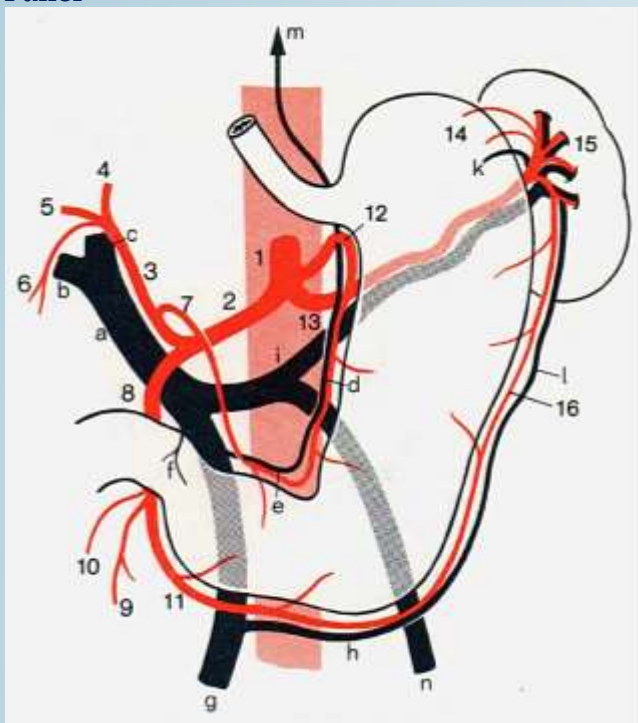
12 és 7 a kigyömbület, 11 és 16 a nagygyömbület mentén alakít ki íves anastomosist

Spalteholz

bőséges vérellátási rezerv a gyomor alak- és méretváltásaihoz, ill. csonkoló műtéteknél

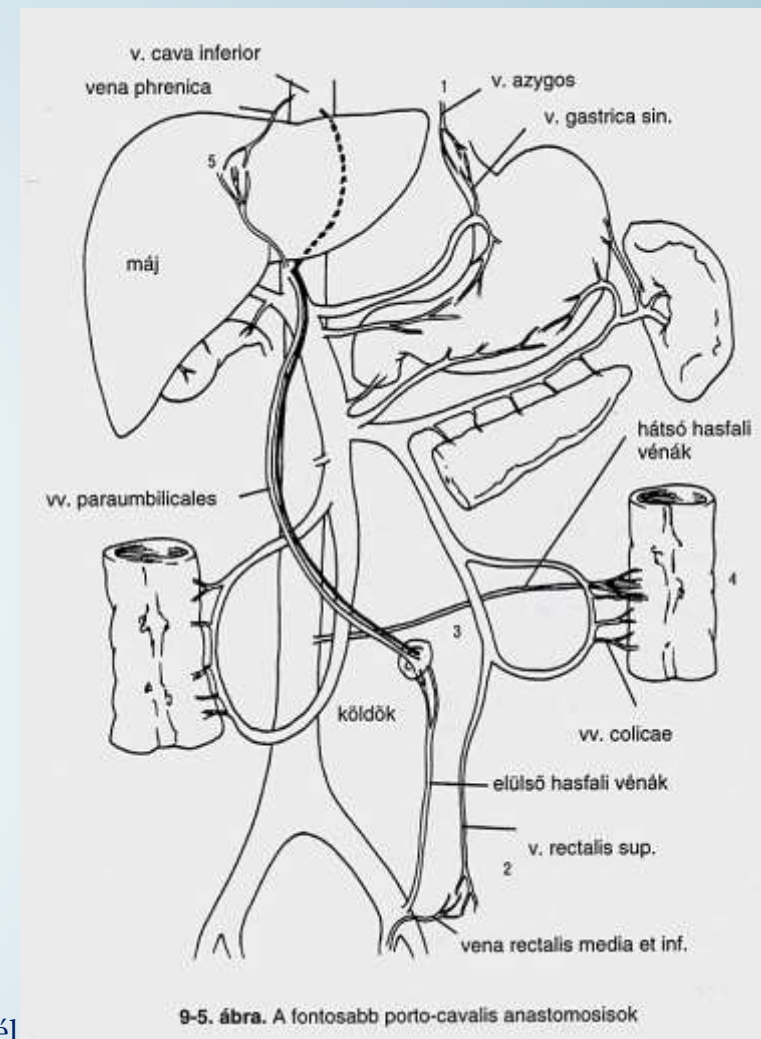
Gyomor - vérelvezetés

www.aafp.org

- páratlan hasi zsigerekhez hasonlóan a májba vezetődik a vér a vena portae rendszerén keresztül
- a vénák az artériákkal megegyező nevet viselnek

a fundus vénáit szokás vv. coronariae ventriculi néven is említeni

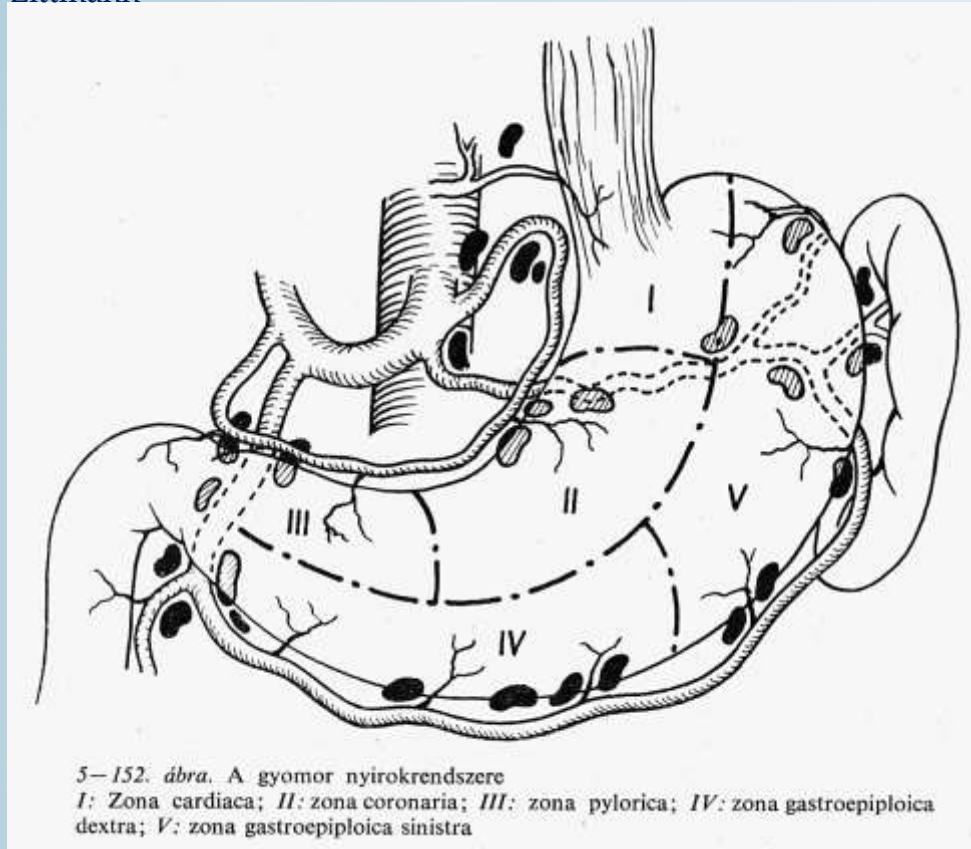
Szél

9-5. ábra. A fontosabb porto-cavalis anastomosisok

Porto-cavalis anastomosis létesül a **v. portae** és a **v. cava superior** között a **v. gastrica sinistra**, a hasi nyelőcsőszakasz submucosájának és a **v. azygos/hemiazygos**nak a közvetítésével: submucosa vénáinak pangása tágulatok (varixok) kialakulásával jár, amelyek az életet fenyegető vérzéshez (varixruptura) vezethetnek!!!

Gyomor - nyirokvezetés

Littmann

további nyirokközlekedések:

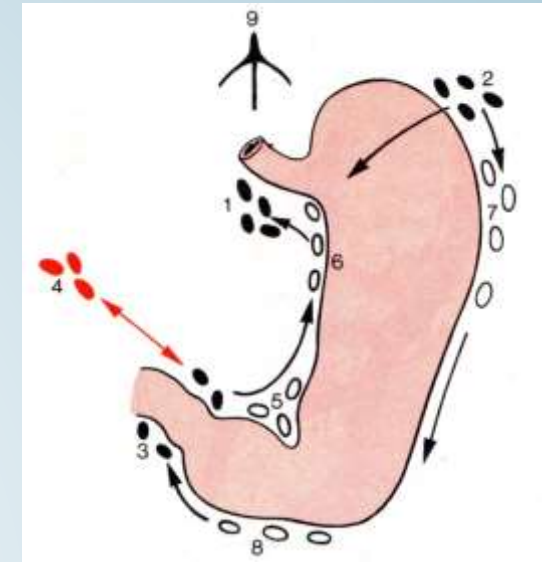
nodi lymph. pancreaticolienales

nodi lymph. lienales

nodi lymph. hepatici

nodi lymph. coeliaci

DOI: 10.1056/NEJMicm1204740

Faller

nyirokvezetési szektorok, jellemző nyirokkeringési iránnyal:

(6) nodi lymph. gastrici sinistri (kétirányú nyirokkeringés!!!):
chisterna chyli vagy bal supraclavium (Virchow-nyirokcsomó)

(5) nodi lymph. gastrici dextri (megfordulhat a nyirokkeringés
iránya: gyomordaganatok májattétképzése)

(7) nodi lymph. gastroepiploici sinistri

(8) nodi lymph. gastroepiploici dextri

(3) nodi lymph. pylorici

Gyomor - beidegzés

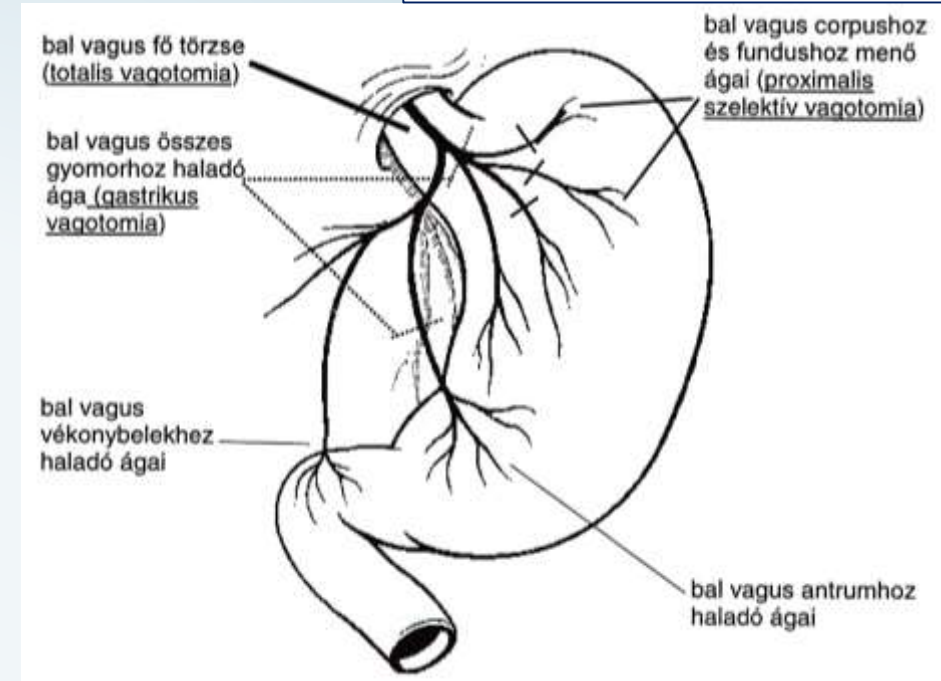
fekélyek kezelésében korábban különböző magasságú vagotomiákat alkalmaztak

Vegetatív beidegzést kap:

SY: *ggl. coeliacumból*
gyomorsav szekrécióját csökkenti
perisztaltikát csökkenti

Pernkopf

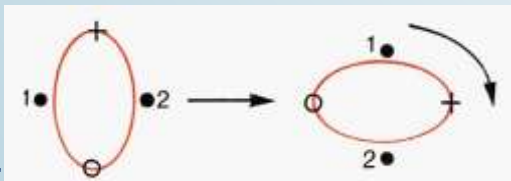
Szél

PSY: *n. vagus dexter et sinister*

(X. agyideg hasi szakaszából)

gyomorsav szekrécióját és a perisztaltikát fokozza

gyomor mozgásának (motilitásának) egyik vezérlője a *plexus myentericus Auerbachii*, azonban az autonóm ritmusgenerátor a legfontosabb

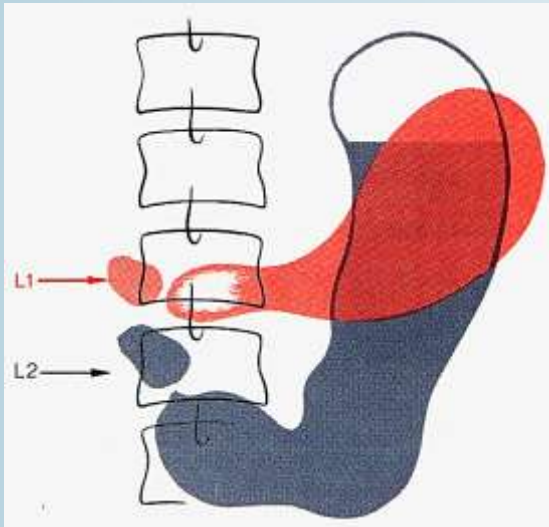
Faller

a nn. vagi végső helyzetét a gyomor fejlődés alatti jobbra forgása nagyarázza

Gyomor – alak, helyzet

Sok mindentől függhet: telítettség, testhelyzet, izomtónus, alkat, életkor

Faller

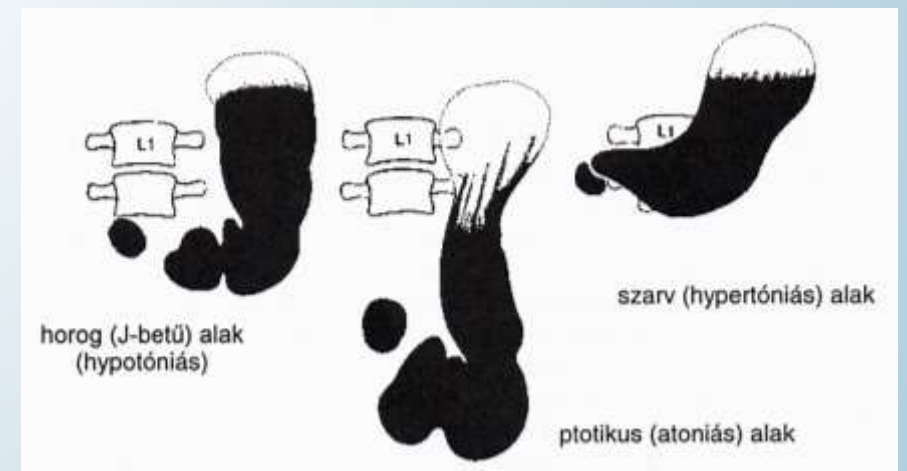
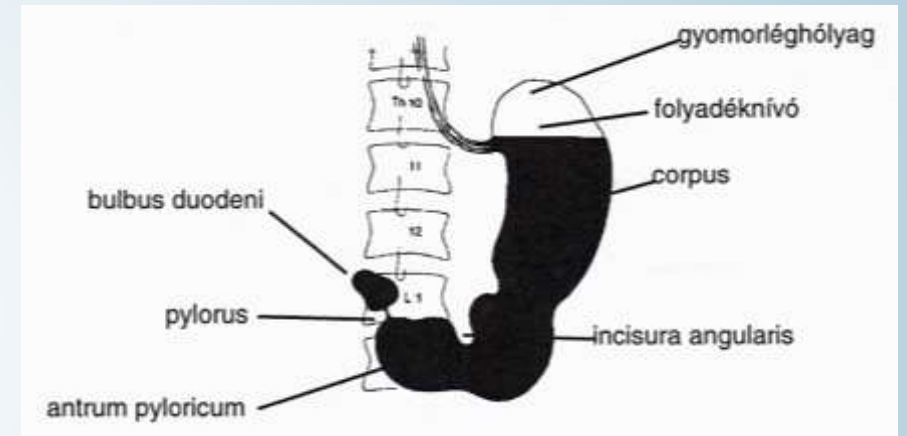
fekvő

álló

- a fundus helyzete aránylag fixált a bal rekeszkupola alatt
- a cardia fixált a Th11/12 vagy a Th10/11 magasságban a csigolyaoszlop bal oldalán

- pylorus helyzete minimálisan változik: fekvőben L1, állóban L2 a csigolyaoszlop jobb oldalán („transpylorikus sík”)

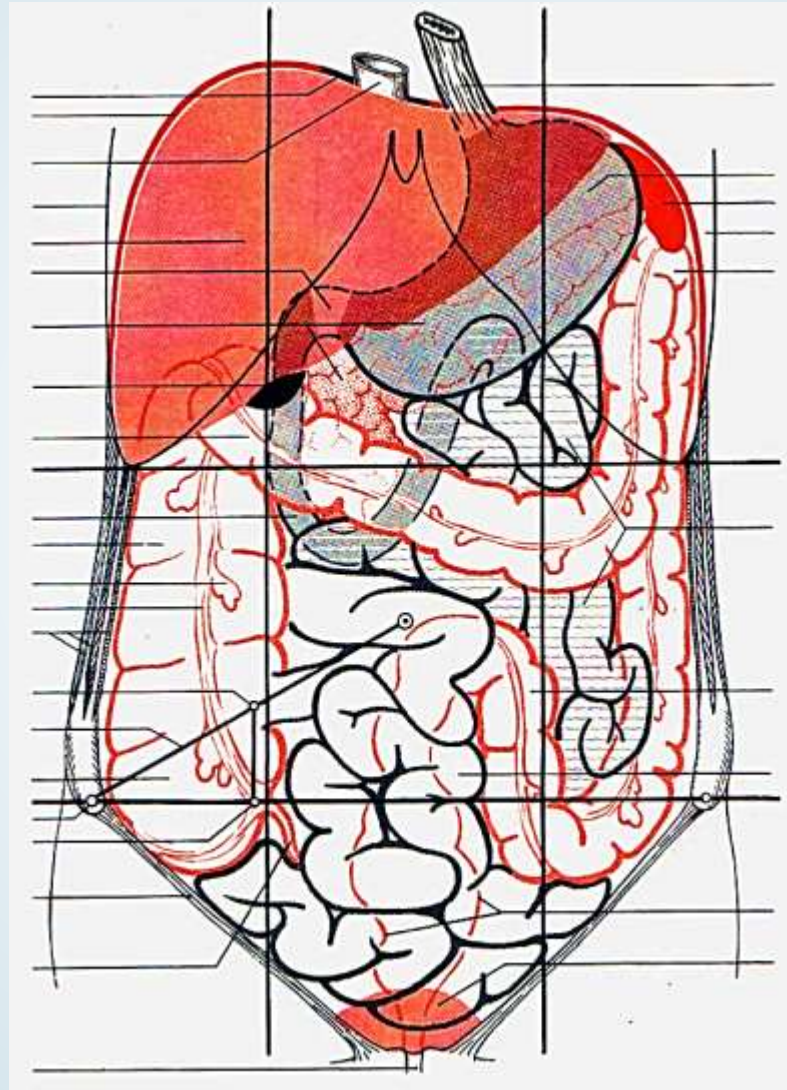
A gyomor radiológiai alakváltozatai (álló helyzetben, a fundust gáz tölti ki)

Gyomor - topográfia

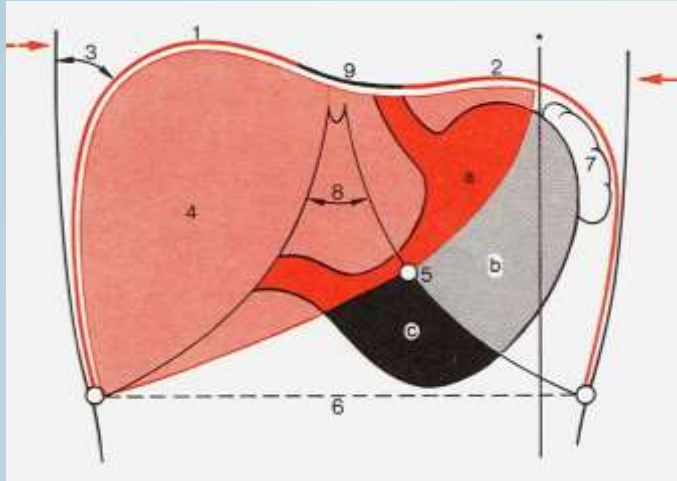
bal hypochondrium
epigastrium

telt állapotban vagy ptosis esetén:
regio umbilicalisban is

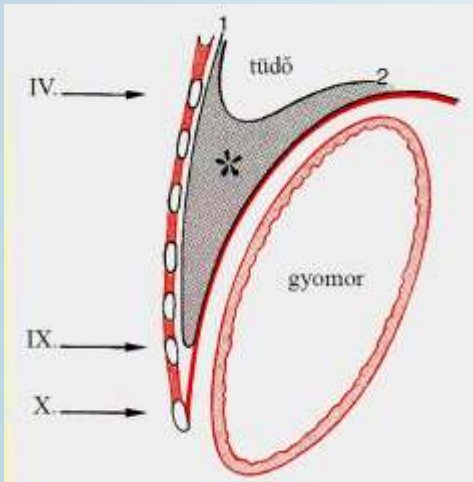
Gyomor - topográfia

Faller

részben fedett helyzetben, így csak korlátozott fizikális vizsgálat:

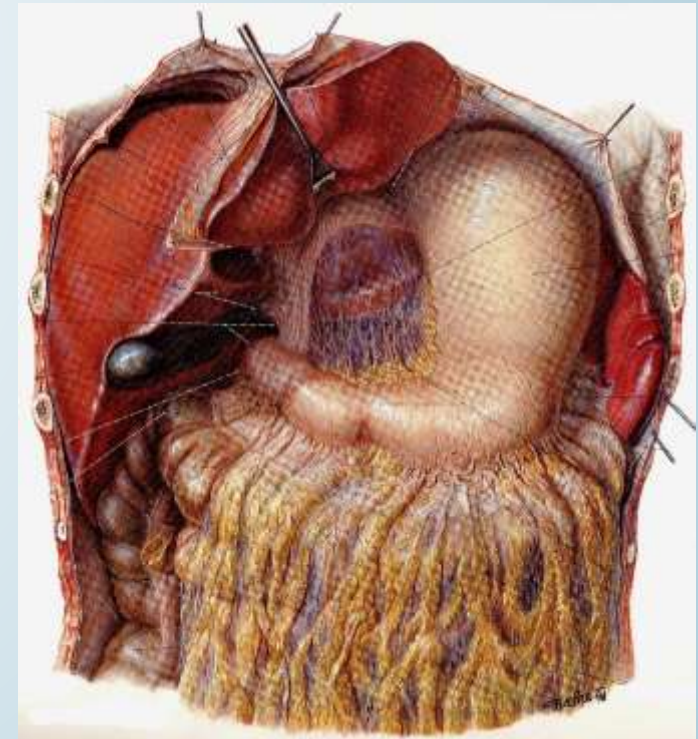
- a) facies hepatica (teljesen takarja a máj)
- b) facies diaphragmatica (Traube-tér)
- c) facies libera vagy Labbe-háromszög (itt tapintható a hasfalon keresztül),
határai: lobus sinister hepatici széle, nagygörbület, bal bordaív

Faller

Traube-tér jelentősége: mellkasi fizikális diagnosztikában pleurális folyadékgyülem kopogtatása (kopogtatási hang eltompul folyadék jelenlétében)

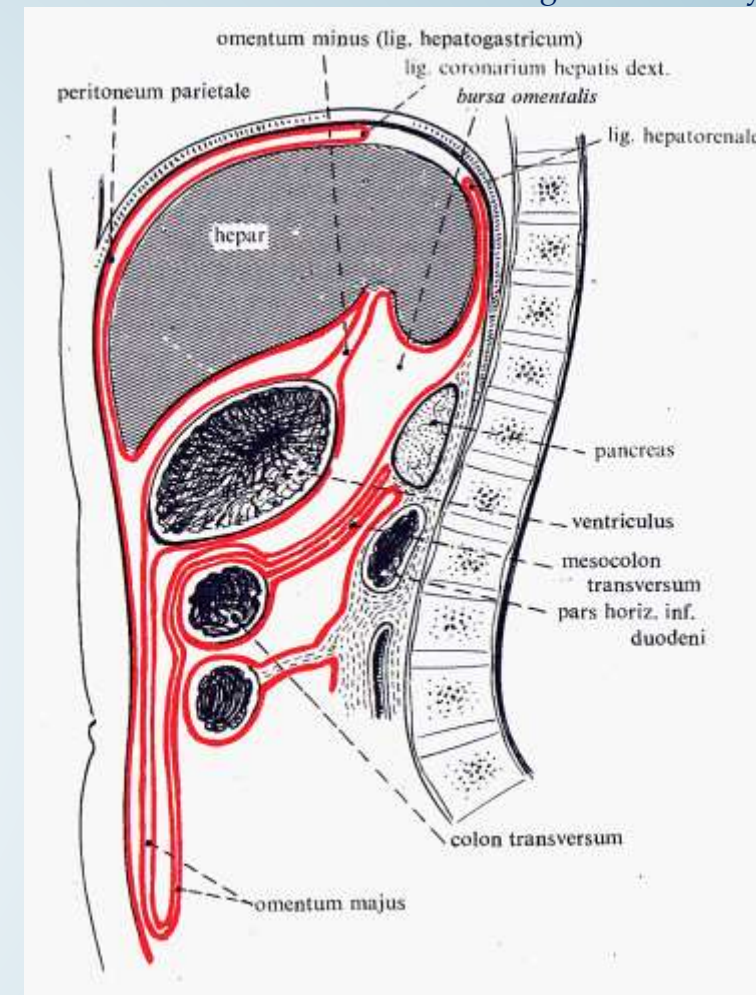
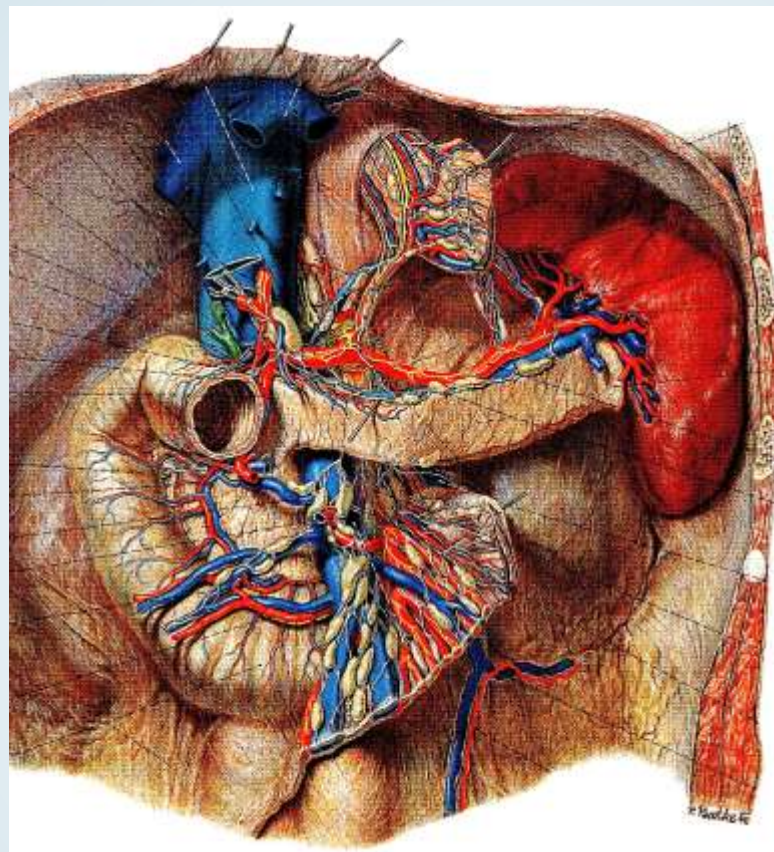
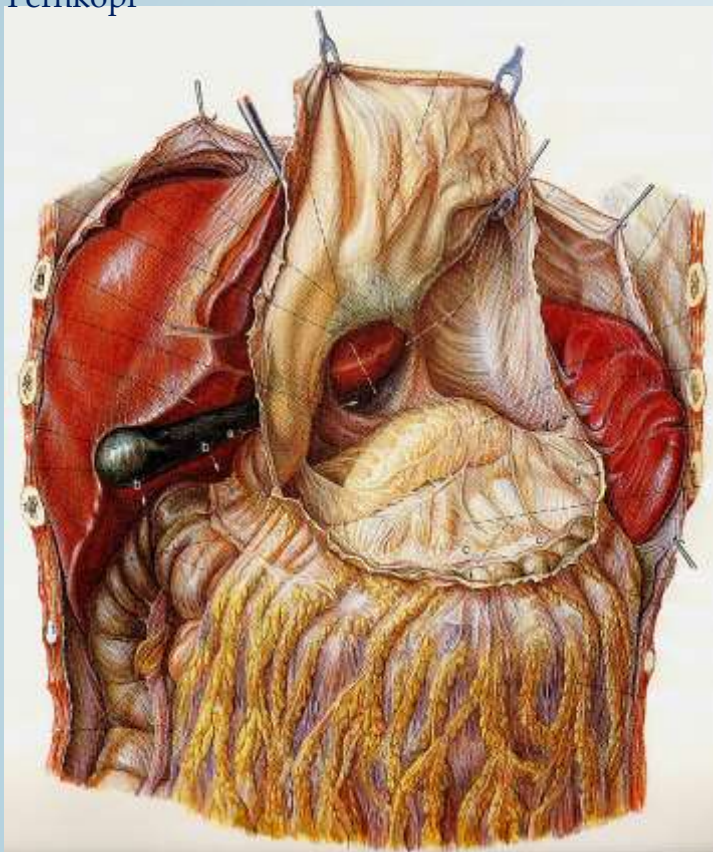
lefelé a harántvastagbélre tekint
balra a lép és a rekesz (Traube-tér folytatása oldalra)

Pernkopf

Gyomor - topográfia

Pernkopf

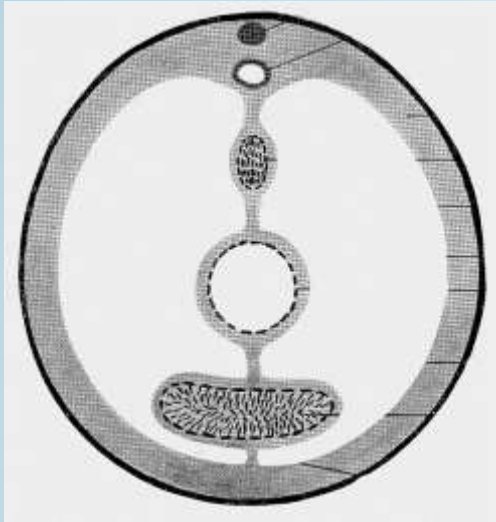

a paries posterior a hashártya közvetítésével a gyomor mögött fekvő hasnyálmiriggyel érintkezik (hasi sebészet!)

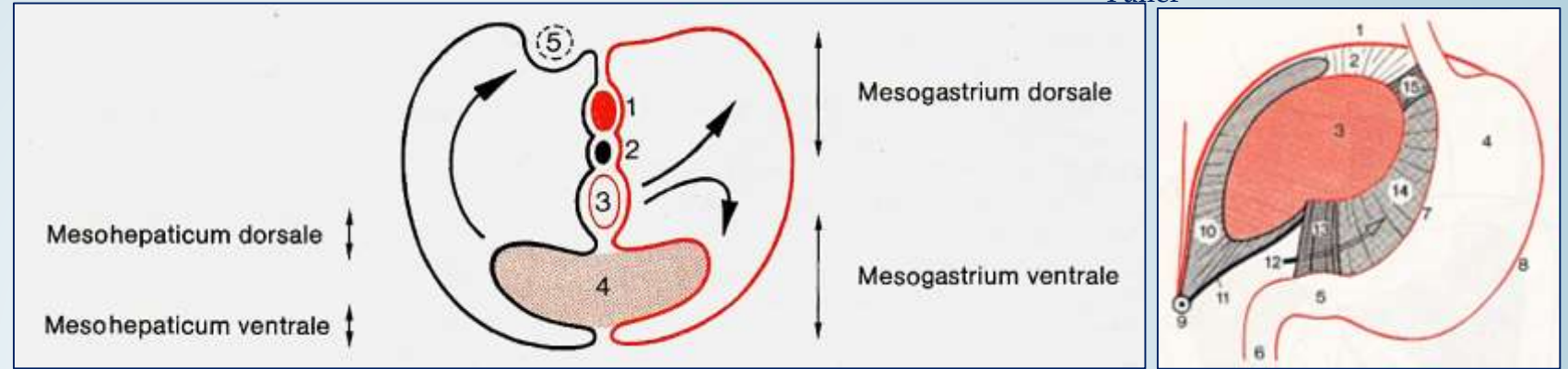
a gyomor és a hasnyálmirigy között létrejövő hashártyával bélelt fülke: bursa omentalis (cseplesztömlő)

A mesogastrium ventrale származékai

Boenig

Faller

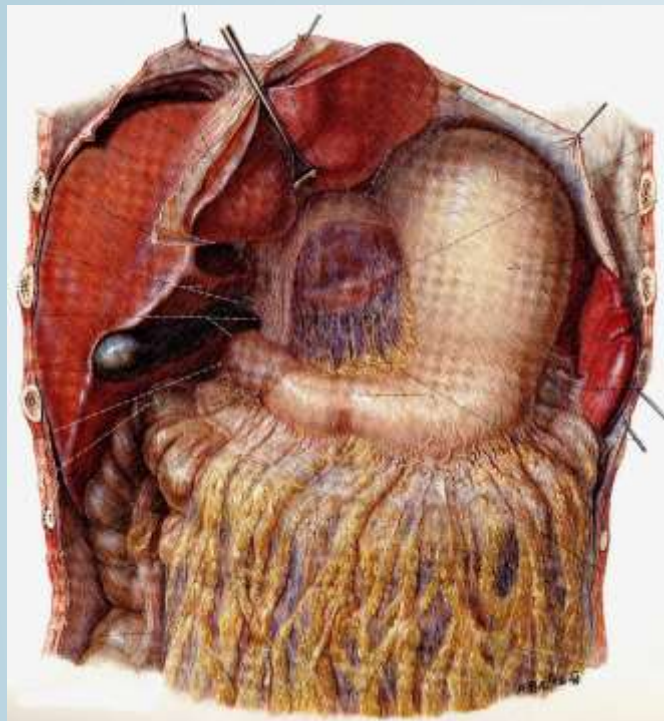

A kezdeti endodermacső (bélcső) előtti mesogastrium ventraléba nő bele a májtelep, ami azt mesohepaticum ventraléra és dorsaléra osztja.

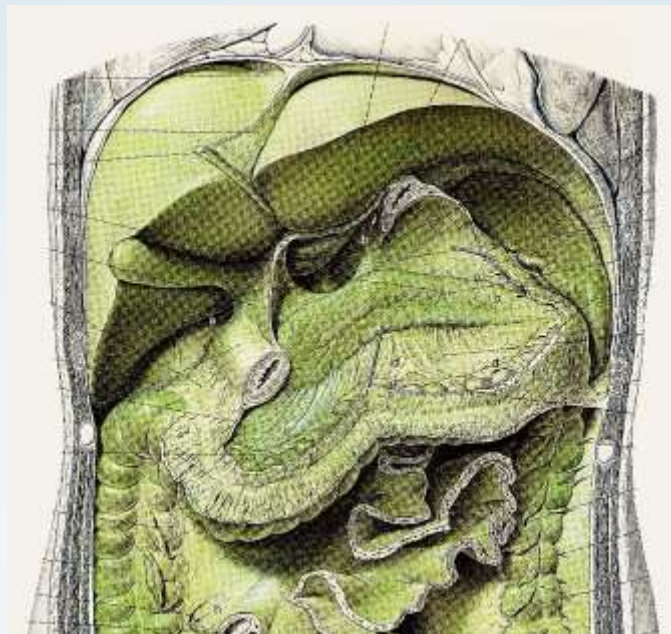
A mesohepaticum ventrale lesz a lig. falciforme et teres hepatis, továbbá a falciforme folytatásaként a ligg. coronaria et triangularia.

Mesohepaticum dorsale: omentum minus (kiscseplesz) – lig. hepatoduodenale et -gastricum

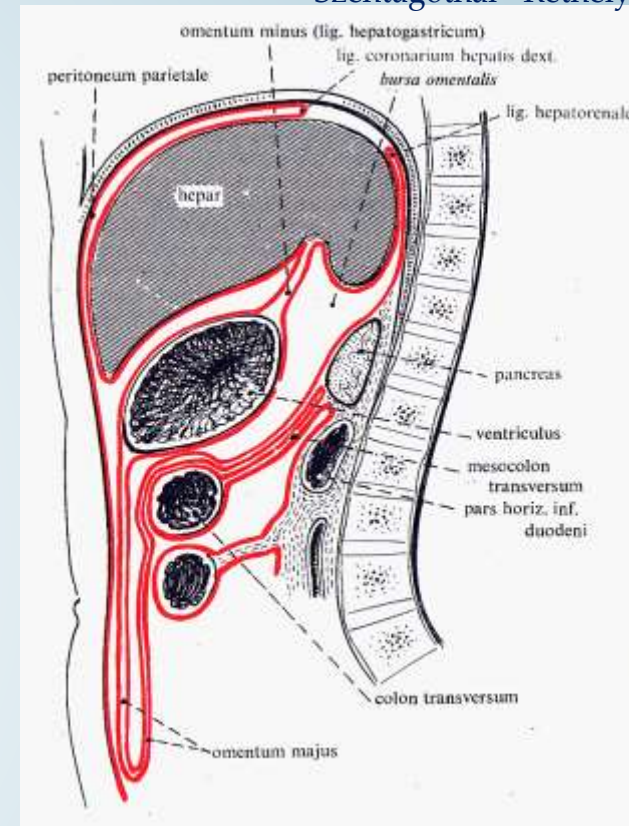
Gyomor – „rögzítés”, szalagok

Pernkopf

Szentágothai - Réthelyi

omentum majus (nagyseplesz) a nagygörbületen

omentum minus (kiscseplesz) a kiscgörbületen: lig. hepatogastricum (et hepatoduodenale)

a máj visceralis felszínére húzódnak

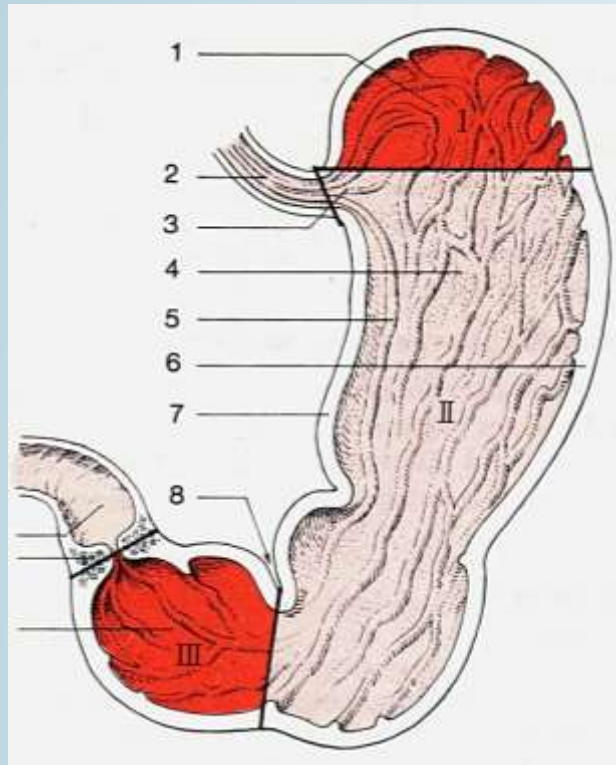
omentum görögül: epiploon (innen az erek, nyirokcsomók „-epiploica” elnevezése)

lig. gastrolienale

lig. gastrophrenicum

teljesen intraperitonealis
szerv

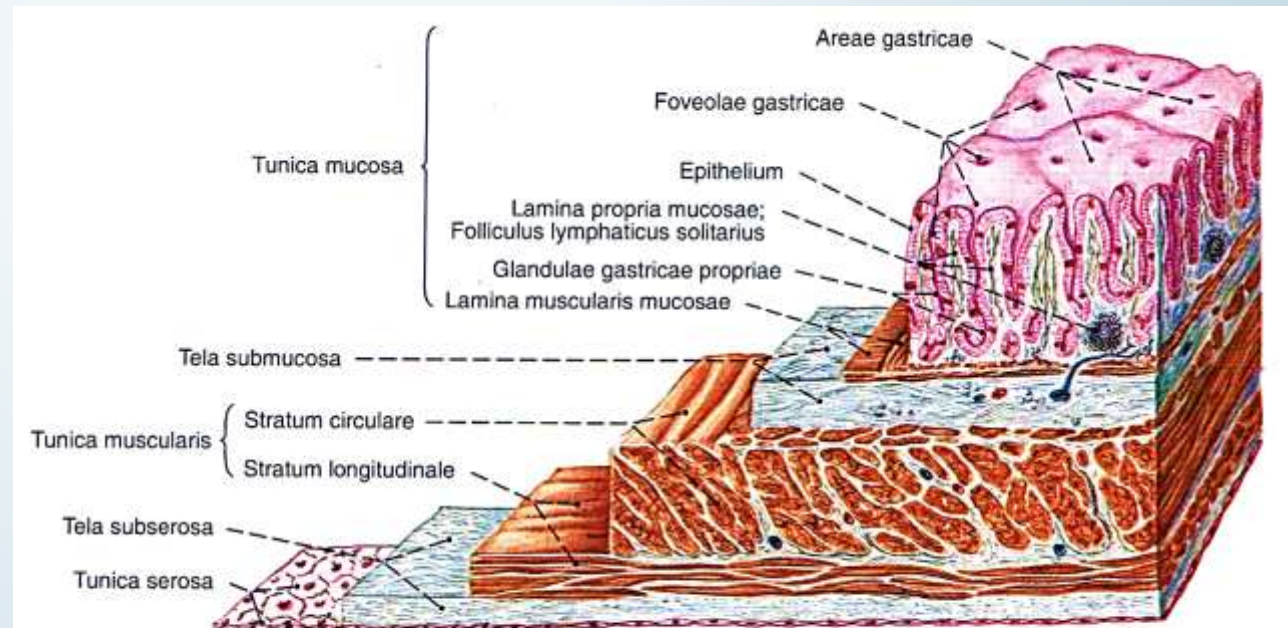
A gyomor szövettana

Faller

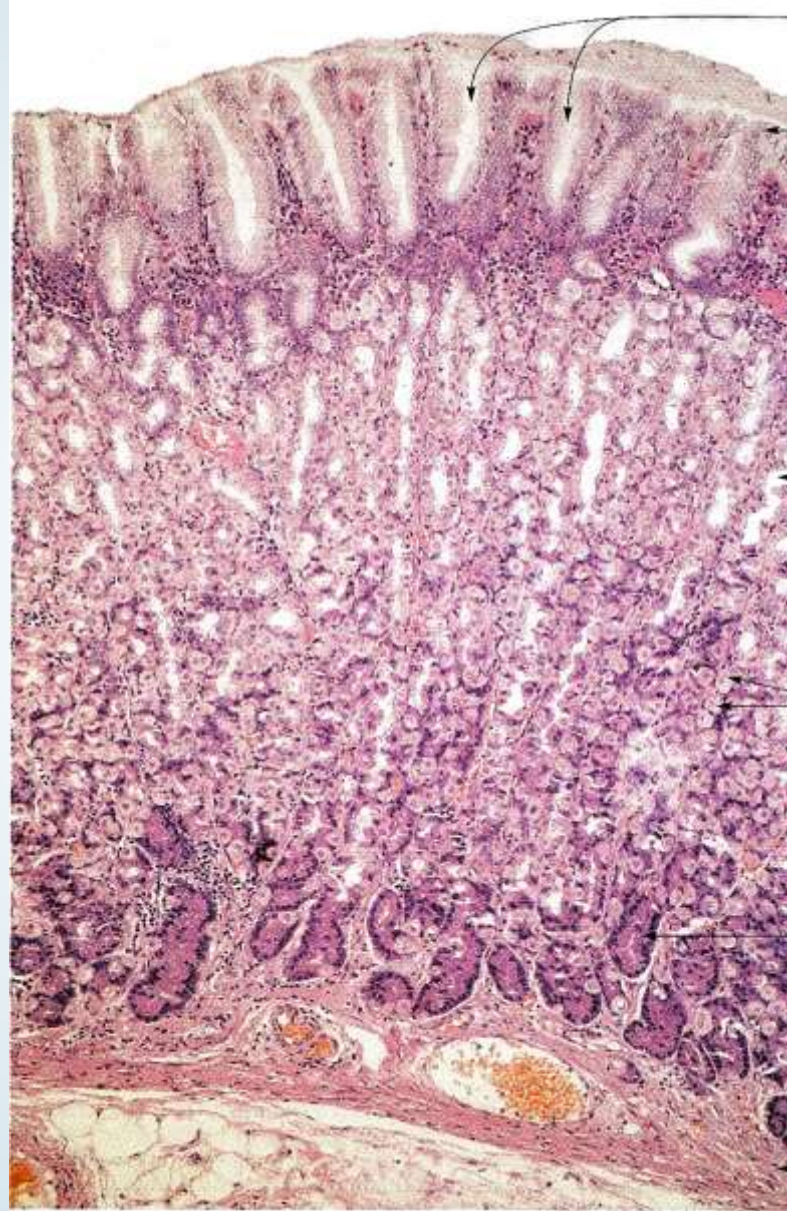
a falrétegek ismerete később a fekélyek, daganatok stádium-beosztásának is alapjául szolgál

- a fal rétegződésére a tömlős szervek szerkezete jellemző
- a gyomor egyes szakaszainak azonban különösen a tunica mucosája jelentős eltéréseket mutat, főként a mirigyek alakjában és sejtes összetételében

910. ábra A gyomorfal sémája lupe nagyítással. A falrétegek lépcsőzetesen eltávolítva.

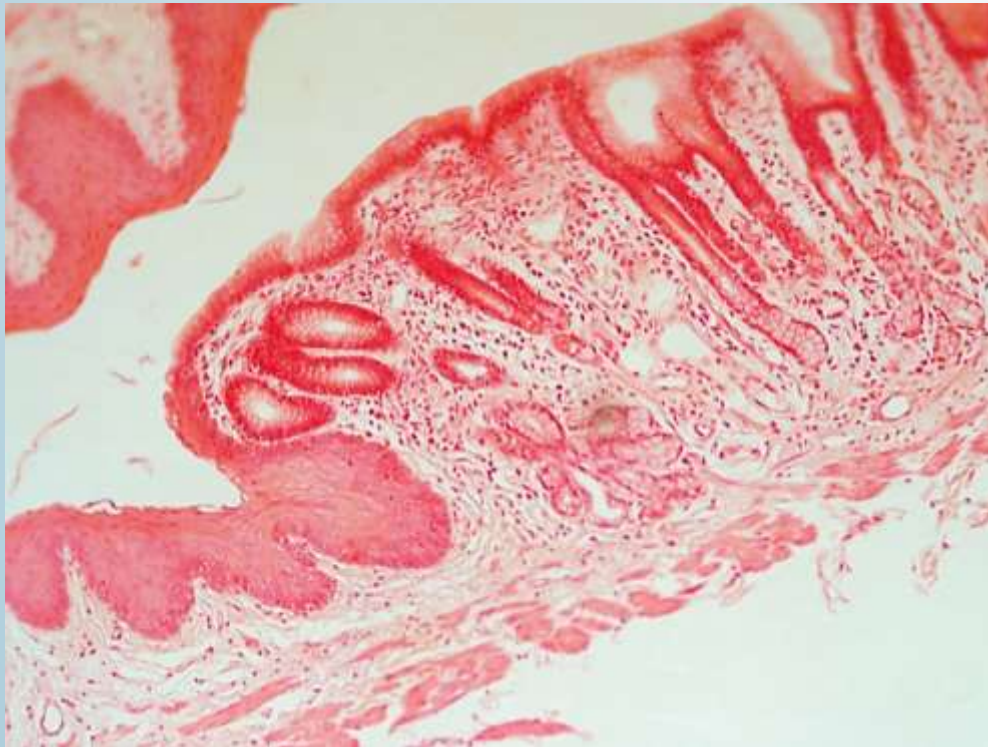
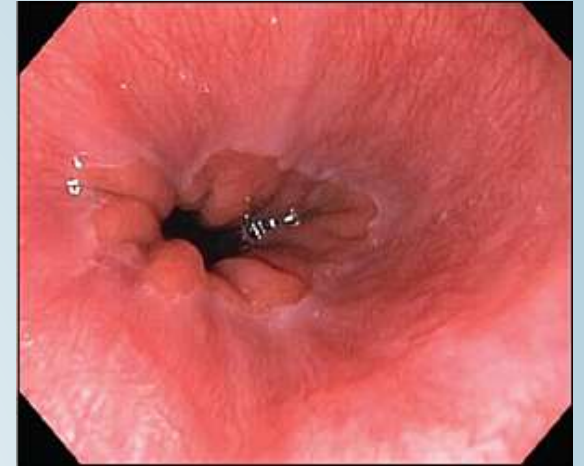

A cardia szövettana

Éles hámátmenettel kezdődik a nyelőcső többrétegű el nem szarusodó laphámja folytatásaként:

- egyrétegű hengerhám a felszínen (endoszkóppal: Z-vonal)
- tumorok és rákmegelőző hámátalakulások (metaplasia) jellemző kialakulási helye, Barret (kb. 2 cm-rel efölött)

- A lamina propriában megjelennek a mucosus túlsúlyú kevert mirigyek: cardiamirigyek
- Elágazódó, csöves mirigyek, rövid és tág végkamrával
- Széles foveola
- Sűrű, védőnyák
- Egyes sejtek képesek gasztrin termelésére

A fundus, corpus szövettana

A fundusban jellemzően kiszélesedett a tunica mucosa lamina propria rétege, a meghosszabbodott csöves, néha elágazó fundusmirigyeknek megfelelően sokkal szélesebb a gyomor többi részének lamina propria rétegéhez képest.

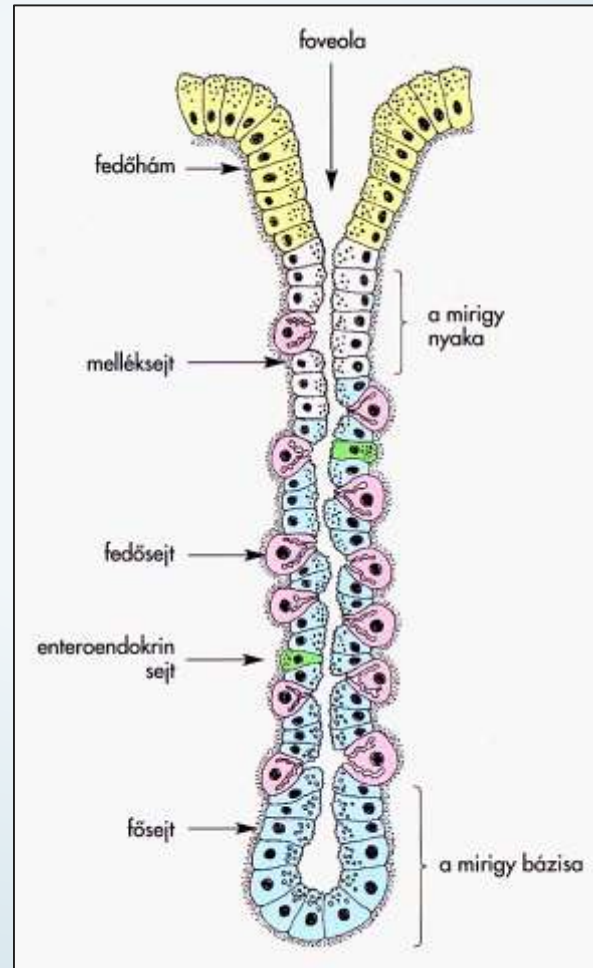
A fundusmirigyek jellemző sejtípusai:

1. differenciálatlan sejtek:

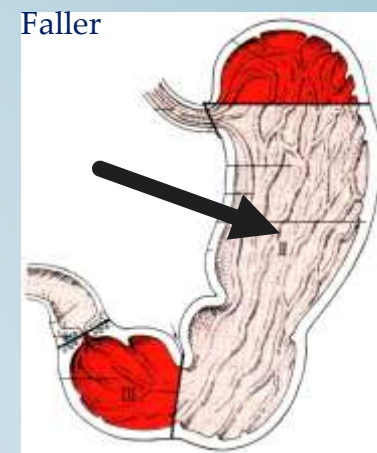
- areae-k felszínén ill. a foveolákban
- felszíni hengerhám pótlása
- a mirigyek mélyebb részében lévő sejtek pótlása
- sűrű védőnyák termelése

2. melléksejtek:

- zömmel a nyakban és az isthmusban
- apikálisan szekréciós granulumok láthatók
- híg, mucinosus védőnyák

Röhlich

Faller

3. fedősejtek:

- nagyobb részük a mirigyet kívülről „fedni” látszik
- extrém apikális felületnövelés
- sósav, KCL, intrinsic faktor

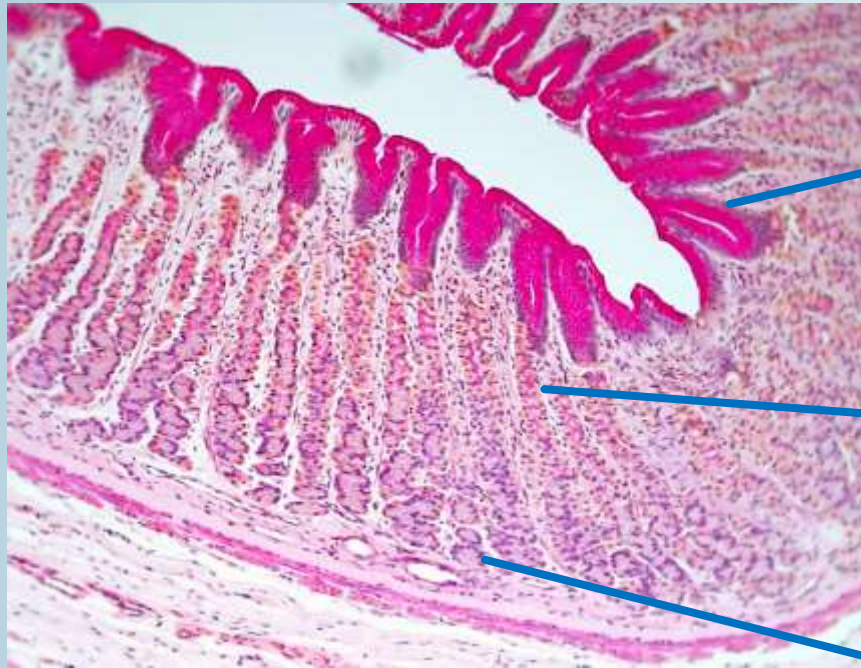
4. fősejtek

- zymogén sejtek
- pepszinogén, lipáz
- mirigy bazális részében

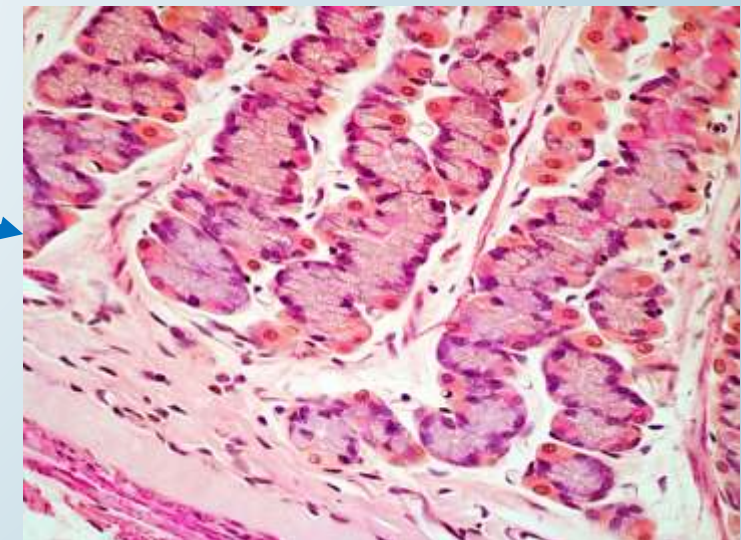
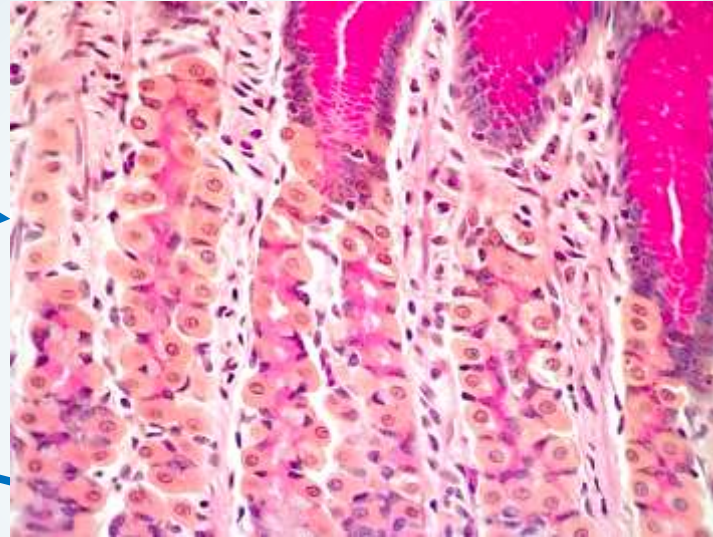
5. enteroendokrin sejtek

gasztrin, szomatosztatin, glukagon, szerotonin, hisztamin

A fundus, corpus szövettana

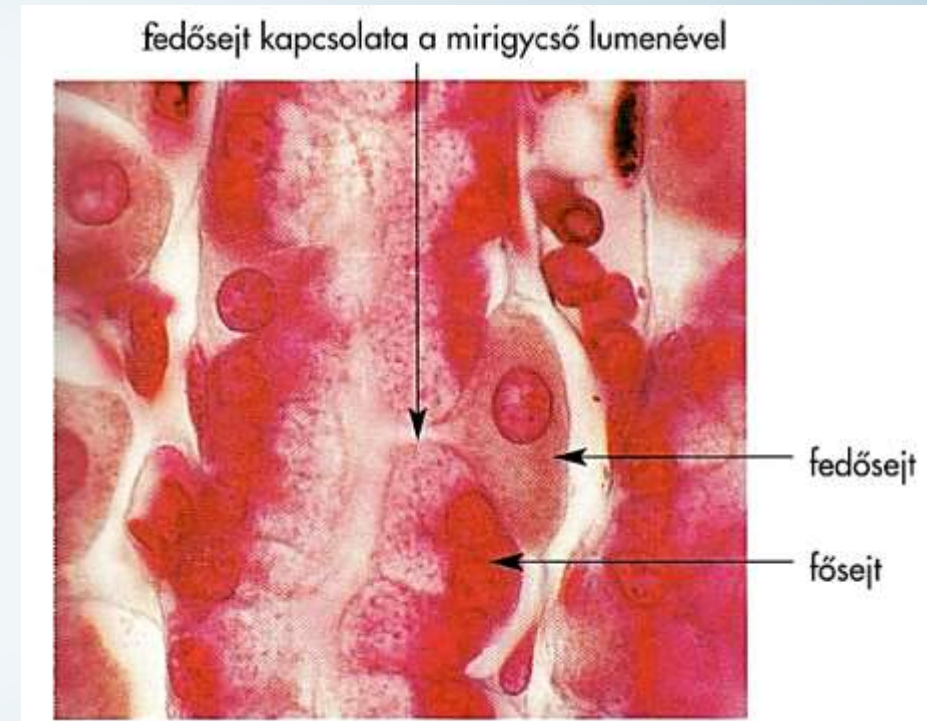
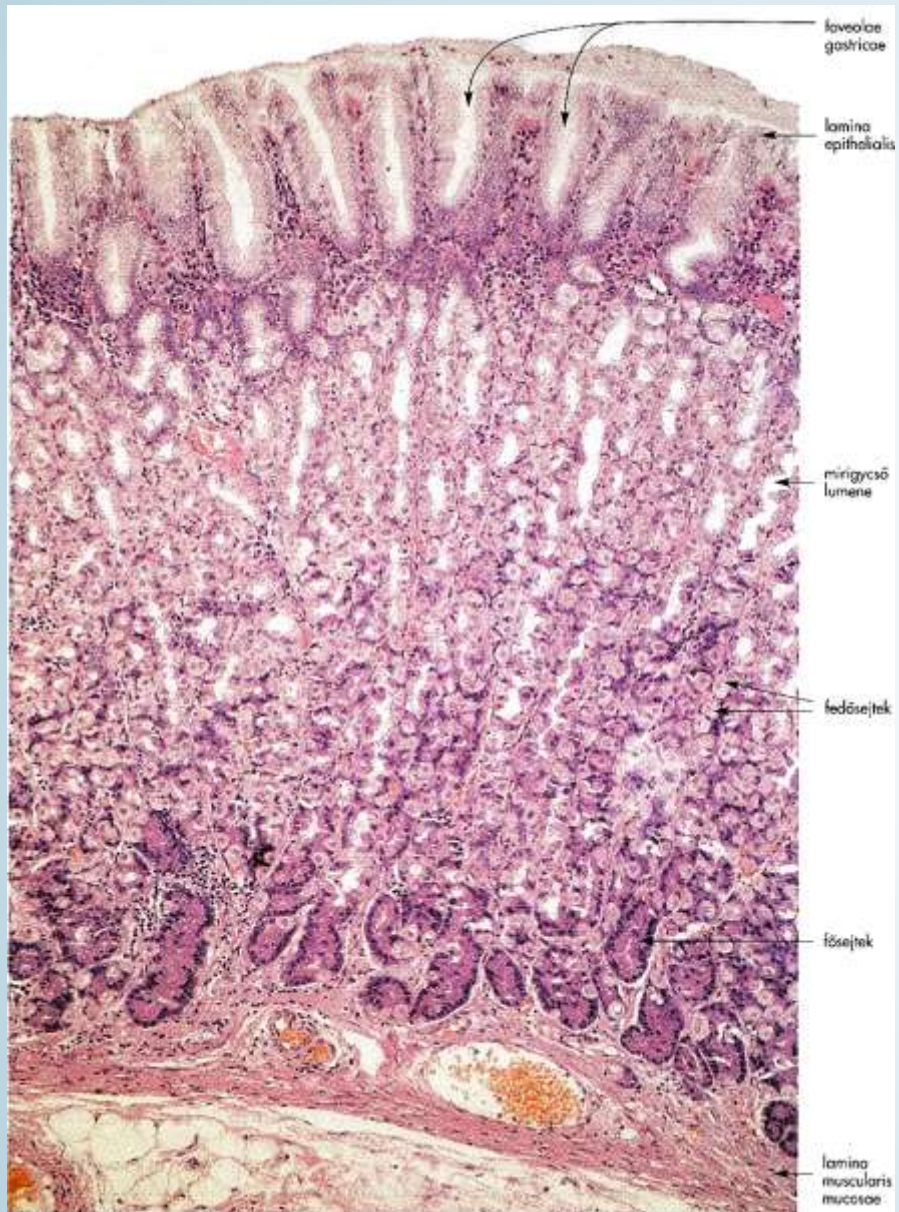

fundus, PAS – Kongo - Hematoxilin

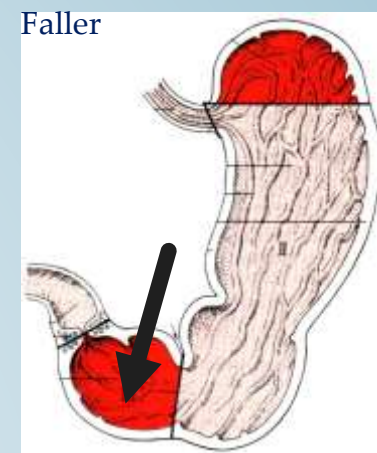

- PAS – differenciálatlan és **melléksejtek**
- Kongo(vörös) – fedősejtek
- Hematoxilin - fősejtek

A fundus, corpus szövettana

Az antrum pyloricum szövettana

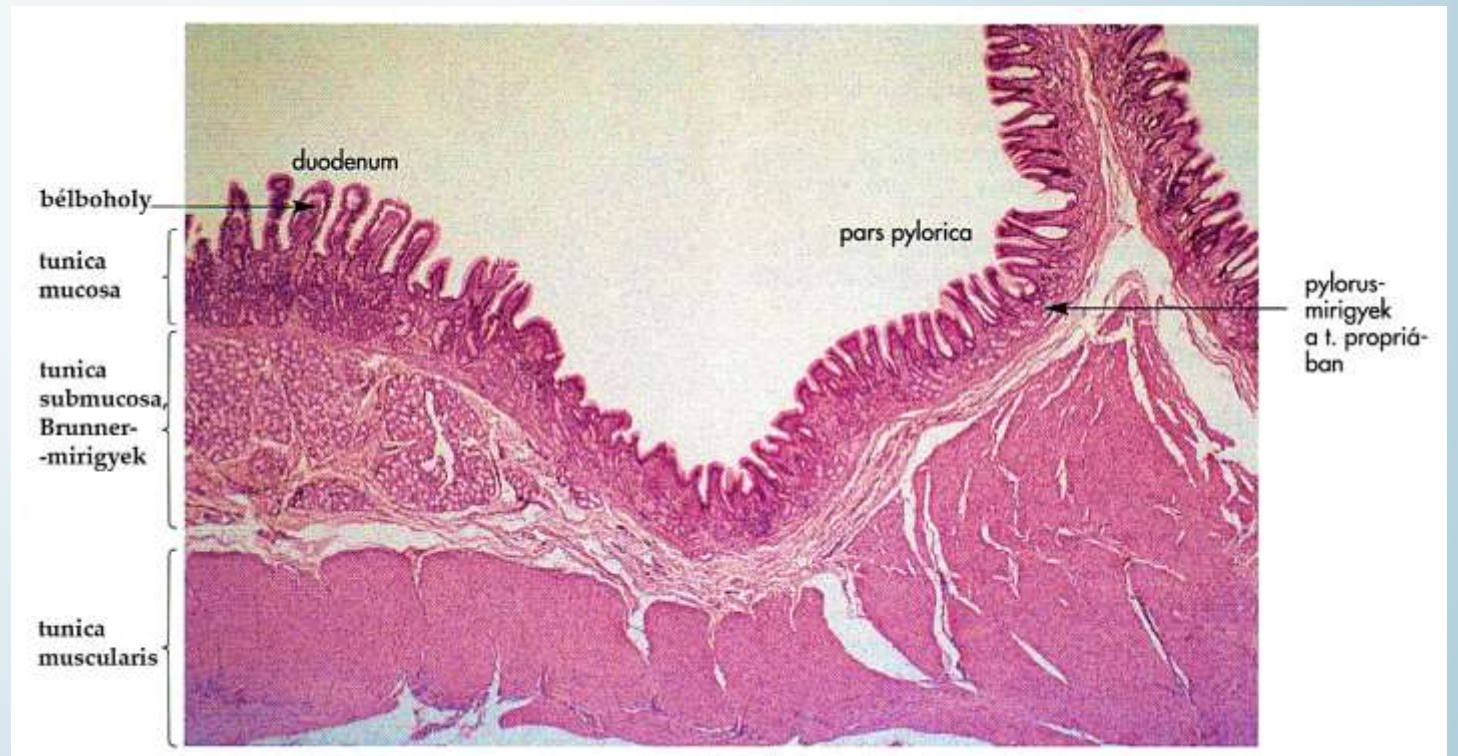

13-27. ábra. Pars pylorica. A nyálkahártya kevesebb mirigyet tartalmaz és vékonyabb, mint a fundus területén. A mirigyeket alkotó sejtek mucinosus jellegűek (HE, 70x).

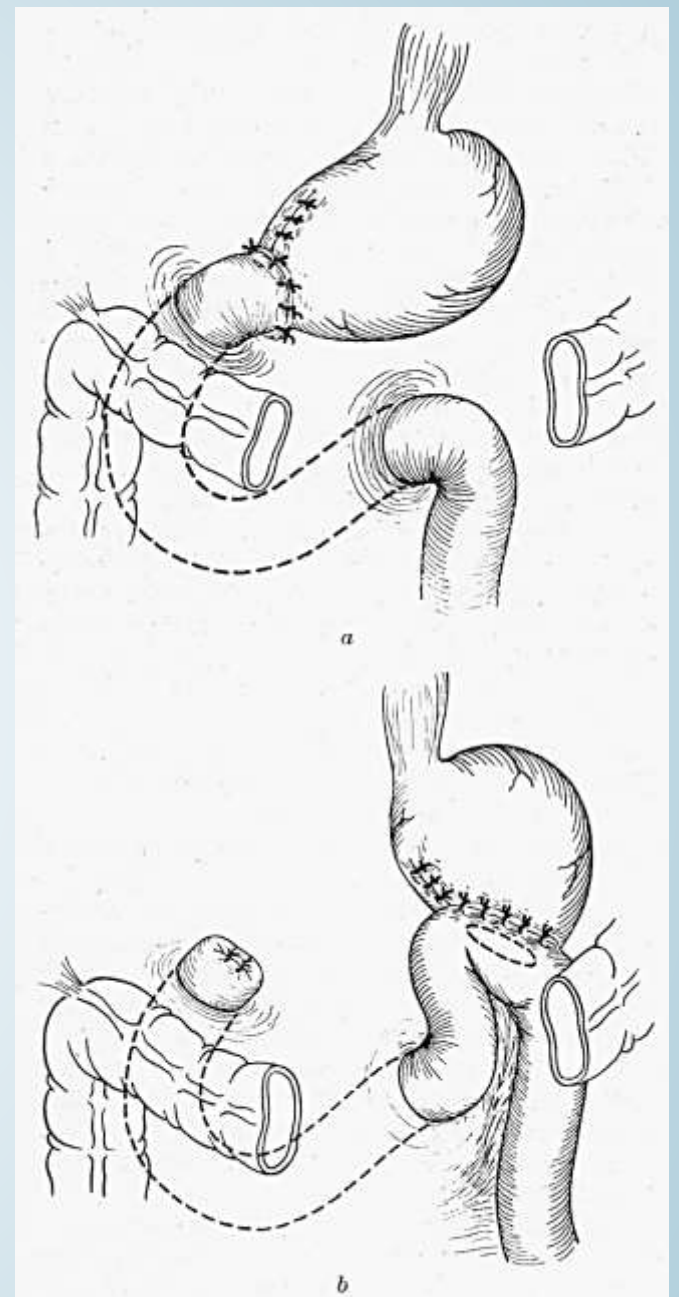
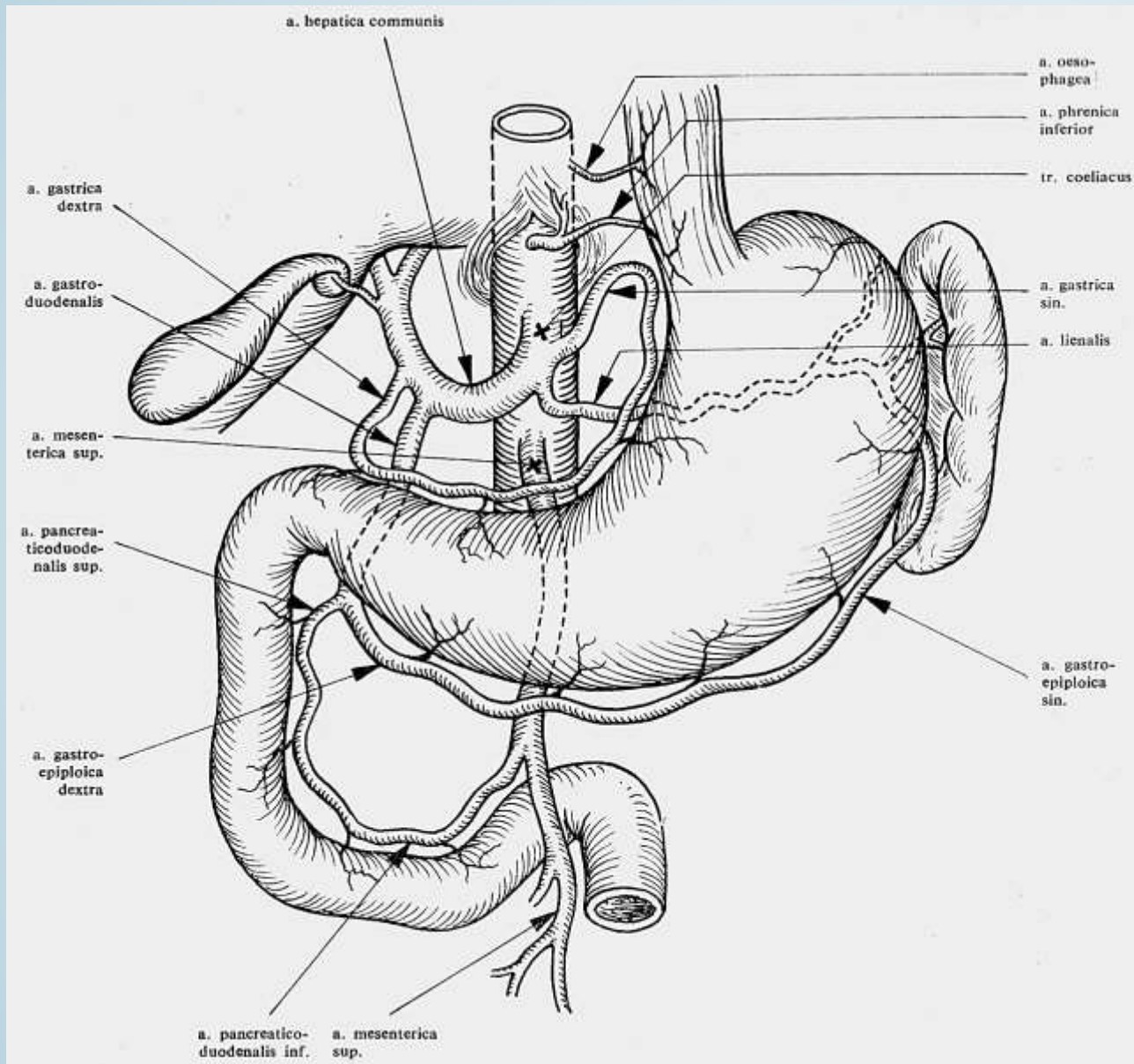
Röhlich

mély és széles foveolák
rövid, gyakran elágazódó, csöves mirigyek
nyáktermelő sejtek
enteroendokrin sejtek (gasztrin!!)

megvastagodott str. circulare tunicae muscularis: m. sphincter pylori

Röhlich

5-175. ábra. Gyomor-resectio
 a: BILLROTH I és b: BILLROTH II szerint